

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**ÇOCUKLARDA VE ERGENLERDE ALGILANAN MANEVİ
DOYUM İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Şule SADAL

Çorum - 2025

**ÇOCUKLARDA VE ERGENLERDE ALGILANAN MANEVİ DOYUM İLE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Şule SADAL

**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Muammer CENGİL

Çorum 2025

Şule SADAL tarafından hazırlanan “Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum ile Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki” adlı tez çalışması 16/01/2025 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ahmet KOÇ

Başkan

Prof. Dr. Muammer CENGİL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Nur BEDİR

Üye

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../.....tarih ve sayılı kararı ile Şule SADAL'ın Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

Prof. Dr. Osman ÇUBUK

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Şule SADAL

ÇOCUKLARDA VE ERGENLERDE ALGILANAN MANEVİ DOYUM İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK ARASINDAKİ İLİŞKİ

Şule SADAL

ORCID:

[0009-0007-5514-414X](https://orcid.org/0009-0007-5514-414X)

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

2025

ÖZET

Araştırmada çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Manevi doyum ve psikolojik sağlık, risk oluşturan olumlu veya olumsuz her durumda bireyin sağlıklı gelişimi, sosyalleşmesi, ilişkileri ve iyi hissetme hali için gereklidir. Manevi doyumun ve psikolojik sağlamlığın iyi anlaşılabilmesi, geç olmadan geliştirilebilmesi ve güçlendirilebilmesi için araştırmaların, çocukluk ve ergenlik dönemi ön planda tutularak yapılması gerekmektedir. Bu sebeple araştırmanın amacı, çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın örneklemini Çorum il merkezinde ikamet eden 11-16 yaş aralığındaki 487 kız, 303 erkek olmak üzere toplam 790 çocuk ve ergen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ), Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) kullanılmıştır.

İstatistiksel analizler IBM SPSS 27 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenler dikkate alınarak, ölçeklerin ortalama puanlarındaki farklılıkları incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi ve ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinin varsayımlarının karşılanmadığı durumda Kruskal Wallis-H testi tercih edilmiştir. Yordayıcı değişkenleri test etmek için ise Çoklu Doğrusal Regresyon analiz yöntemleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönünü ve gücünü belirlemek için Pearson Korelasyon

analizi yapılmıştır. Tüm istatistiksel analizler %95 güven aralığıyla gerçekleştirilmiş ve anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Verilerin analizi, 11-16 yaş aralığındaki çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu, manevi doyumun psikolojik sağlamlığı pozitif yönde yordadığını göstermektedir.

Araştırma verilerinin çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, cinsiyete, kardeşe sahip olma ve hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumlarına göre manevi doyum ve psikolojik sağlamlık puanlarında ölçeklerin bazı alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Anne babayla yaşama, ailede anne, baba ve kardeş dışında yaşayan birinin olması, ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunması, kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olma, arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma, aile ekonomik durumlarına, yaşa ve kardeş sayısına göre manevi doyum ve psikolojik sağlamlık puanlarında ölçeklerin bütün alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma ve kendisinde kronik hastalık olma durumlarına göre ise manevi doyum ve psikolojik sağlamlık puanlarında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Din Psikolojisi, Çocuk, Ergen, Manevi Doyum, Psikolojik Sağlamlık

Bilim Kodu: 60701

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED SPIRITUAL SATISFACTION AND RESILIENCE IN CHILDREN AND ADOLESCENTS

Şule SADAL

ORCID:

[0009-0007-5514-414X](https://orcid.org/0009-0007-5514-414X)

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

2025

ABSTRACT

This study examines the relationship between perceived spiritual satisfaction and psychological resilience in children and adolescents. Spiritual satisfaction and psychological resilience are essential for an individual's healthy development, socialization, relationships, and overall well-being in both positive and negative situations. To understand, develop, and strengthen spiritual satisfaction and psychological resilience effectively, research should prioritize childhood and adolescence. Therefore, the aim of this study is to investigate the relationship between perceived spiritual satisfaction and psychological resilience in children and adolescents.

The study sample consists of a total of 790 children and adolescents aged 11-16 residing in the city center of Çorum, including 487 girls and 303 boys. As data collection tools, a personal information form prepared by the researcher, the Scale of Perceived Spiritual Satisfaction in Children and Adolescents in the Family (SPSSCAF), and the Child and Youth Psychological Resilience Scale (CYPRS-28) were used.

Statistical analyses were performed using IBM SPSS 27 software. To examine differences in the mean scores of the scales based on demographic variables, the Independent Samples t-test and ANOVA test were applied. When the assumptions of the ANOVA test were not met, the Kruskal-Wallis H test was preferred. To test predictor variables, multiple linear

regression analysis methods were used. The Pearson correlation analysis was conducted to determine the direction and strength of relationships between variables. All statistical analyses were performed with a 95% confidence interval, and the significance level was set at $p < .05$.

The analysis of the data indicates a high positive correlation between perceived spiritual satisfaction and psychological resilience in children and adolescents aged 11-16, showing that spiritual satisfaction positively predicts psychological resilience.

Scientific findings derived from the analysis of research data indicate significant differences in the sub-dimensions of the scales regarding spiritual satisfaction and psychological resilience scores based on gender, having siblings, and experiencing adverse events such as illness, accidents, or economic loss. Significant differences were also observed in all sub-dimensions of the scales according to factors such as living with parents, having someone other than parents or siblings in the household, the presence of a psychological/mental illness in the family, having a personal psychological/mental illness, exposure to physical and/or psychological violence by peers, family economic status, age, and number of siblings. However, no significant difference was found in spiritual satisfaction and psychological resilience scores based on the presence of a chronic illness in the family or having a personal chronic illness.

KeyTerms: Psychology of Religion, Child, Adolescent, Spiritual Satisfaction, Resilience

ScienceCode: 60701

TEŞEKKÜR

Uzunca bir süre ciddi bir emek ve özveri ile hazırladığım yüksek lisans tezimi tamamlamanın heyecanını, sevincini ve gururunu yaşamaktayım. Bu bölümü araştırma ve çalışmalarımı yaparken beni destekleyen, teşvik eden kişilere teşekkür etmek için bir fırsat olarak görmekteyim.

Öncelikle konu seçiminden araştırmanın planlanması ve yürütülmesi süresince bilgi ve düşüncesine başvurduğum her an, doğru kararlar almam için bana yol gösteren, lisansüstü eğitimim ve öğretimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen hocam sayın Prof. Dr. Muammer CENGİL'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmadaki veriler Çorum il merkezinde ikamet eden 11-16 yaş arasındaki öğrencilerin çalışmaya katılımı sonucu elde edildiği için çalışmaya katkıda bulunan öğrencilere, öğrencilerin çalışmaya katılımını onaylayan velilerine teşekkür ederim.

Yüksek lisans tezimle ilgili araştırmalarımı yapabilmem için olanak sağlayan Çorum Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'ne, Ölçü Kurs Merkezi Müdürlüğü'ne, Pınar Çözüm Kurs Merkezi Müdürlüğü'ne teşekkür ederim. Veri toplama sürecinde içtenlikle yanımda olan, çalışmalarımı yapabilmem için bana yardım eden Çorum Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Gençlik Merkezleri birim sorumlularına, Gençlik Merkezleri'nde görev yapan iş arkadaşlarıma, özellikle Biyoloji Öğretmeni Sevgi DEMİRLİ'ye, Robotik Kodlama Öğretmenleri Seyit KILIÇ'a ve Tuğba KORKMAZ'a, Engelli Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde görev yapan arkadaşlarıma, özellikle Pedagog Gül AHLATCI ELMAS'a, Sosyal Hizmet Uzmanı Hülya KARAER'e teşekkür ederim. Çalışmalarımı yaparken benimle tecrübelerini ve bilgilerini paylaşarak stresle ve kaygıyla baş etmemi sağlayan, beni her zaman destekleyen canım kuzenim Psikolojik Danışman ve Rehber Gülzade DEMİRCİ'ye, canım arkadaşım Uzman Psikolog Müberra DOĞAN'a ve canım hocam Klinik Psikolog Fatma Zehra UZUN'a ayrıca teşekkür ederim.

Tez konumu belirlediğim andan tezin kavramsal çerçeve kısmında yazım yanlışı, anlatım bozukluğu olup olmadığını kontrol etmeye, veli ve öğrenci görüşmelerinden veri toplamaya kadar tezimle ilgili her aşamada yanımda olan, beni teşvik eden dostum Hatice ŞENOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Son olarak tezimi tamamlamanın heyecanını, sevincini, gururunu yaşamam için tezimle ilgili her aşamada maddi-manevi destekleriyle yanımda olan, araştırmalarım sonucu elde ettiğim her bilgiyi paylaşmak istediğimde beni can kulağıyla dinleyen, araştırmalarım sonucu elde ettiğim bilgileri ve bulguları her fırsatta gözden geçiren canım anneme, canım babama, kardeşlerime ve kardeşlerimin eşlerine minnettarım.

Şule SADAL

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

MANEVİ DOYUM

1.1. Manevi Doyum Kavramı	6
1.2. Gelişimi Etkileyen Faktörler ve Manevi Doyum	9
1.3. Kişiliğin Biçimlenmesi ve Manevi Doyum	10
1.4. Ahlaki Gelişim ve Manevi Doyum	11

2. BÖLÜM

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

2.1. Psikolojik Sağlamlık Kavramı	14
2.2. Psikolojik Sağlamlık ve Risk Faktörleri	17
2.3. Psikolojik Sağlamlık ve Koruyucu Faktörler	19
2.4. Psikolojik Sağlamlık ve Olumlu Sonuçlar	21
2.5. Çocuklarda Psikolojik Sağlamlık	22
2.6. Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık.....	23

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Araştırmanın Örneklemi.....	25
3.3. Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1. Kişisel bilgi formu (EK-1)	27
3.3.2. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği (AÇAMDÖ) (EK-2)	28
3.3.3. Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği (ÇGPSÖ-28) (EK-3).....	29

3.4. Verilerin Toplanması	29
3.5. Verilerin Analizi	30

4. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Betimsel Analizlere Ait Bulgular	31
4.2. Korelasyon Analizi Bulguları	32
4.3. Regresyon Analizi Bulguları.....	34
4.4. Karşılaştırma Analizi Bulguları.....	35

SONUÇ/SONUÇ VE ÖNERİLER.....	66
-------------------------------------	-----------

KAYNAKLAR	72
------------------------	-----------

EKLER	77
--------------------	-----------

EK-1. Kişisel Bilgi Formu	77
--	-----------

EK-2. Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) 79	
--	--

EK-3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28).....	81
---	-----------

EK-4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) Kullanım İzni.....	83
---	-----------

EK-5. Etik Kurul Onayı.....	84
------------------------------------	-----------

EK-6. Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni	85
--	-----------

EK-7. Ölçü Kurs Merkezi Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni	86
---	-----------

EK-8. Pınar Çözüm Kurs Merkezi Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni.....	87
---	-----------

EK-9. Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'ne Bağlı Gençlik Merkezleri	88
---	-----------

EK-10. Bilgilendirilmiş Veli/Vasi Olur Formu	89
---	-----------

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1. Katılımcılara ait demografik özelliklerin dağılımı.....	26
Tablo 4.1. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeğine ait betimsel istatistiklerin ve basıklık, çarpıklık, cronbach alpha katsayılarının incelenmesine ilişkin bulgular.....	31
Tablo 4.2. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği arasındaki ilişki	32
Tablo 4.3. Manevi doyumun psikolojik sağlamlığı yordamasına ilişkin bulgular	34
Tablo 4.4. Cinsiyete göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	35
Tablo 4.5. Yaşa göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	37
Tablo 4.6. Kardeşe sahip olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	40
Tablo 4.7. Kardeş sayısına göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	42
Tablo 4.8. Ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	45
Tablo 4.9. Anne babayla yaşama durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	47
Tablo 4.10. Ailede psikolojik-ruhsal hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	49
Tablo 4.11. Ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	51

Tablo**Sayfa**

Tablo 4.12. Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	53
Tablo 4.13. Kendisinde kronik hastalık olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	56
Tablo 4.14. Hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	58
Tablo 4.15. Aile ekonomik durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması	60
Tablo 4.16. Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	63

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

p	Anlamlılık düzeyi
n	Kişi sayısı
%	Yüzde
\bar{X}	Ortalama
(α)	Cronbach Alpha
B	Regresyon Katsayısı
β	Regresyon Gücü
t	Regresyon T Testi Değeri
R	Korelasyon Katsayısı
R ²	Determinasyon Katsayısı
F	Regresyon, ANOVA Testi F Değeri
X ²	Ki-kare Dağılımı

Kısaltmalar

AÇAMDÖ	Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği
AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
ÇGPSÖ	Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
Max.	Maksimum
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Min.	Minimum
Post-Hoc	Bundan Sonra (Belirli temel grup analizleri sonrasında tekrar analiz etmek anlamına gelmektedir.)
sd	Serbestlik Derecesi

SE	Standart Error
SH	Standart Hata
SS	Standart Sapma

GİRİŞ

İnsan maddi ve manevi gereksinimleri olan bir varlıktır. İnsanın yaşamını devam ettirebilmesi için maddi gereksinimlerinin karşılanması ne kadar gerekli ve önemliyse manevi gereksinimlerinin karşılanması da o kadar gerekli ve önemlidir. Manevi gereksinimler; adalet, affetme/affedilme, diğerkâmlık, iyimserlik, sabır, sadakat, saygı, sevgi, şükür, yalnızlığı ve zorlu yaşam olaylarını anlamlandırma, yalnızlıkla ve zorlu yaşam olaylarıyla baş edebilmedir. Bireyin gelişiminin, diğer bireylerle iletişiminin ve ilişkilerinin sağlıklı olması manevi gereksinimlerinin karşılanması ile mümkündür. Birey “manevi gereksinimlerin karşılanmasından ve karşılanma şekline memnun olma” anlamına gelen manevi doyuma böylelikle ulaşmaktadır (Korlaelçi, 2005, s. 99; Koç ve Cengil, 2023, s. 392).

İnsan hayatındaki olumsuz yaşantıların tesirlerinin azaltılması üzerine yapılan çalışmalar her zaman ilgi odağı olmuştur. Geniş kitleleri etkileyen doğal afetler, ekonomik krizler, ayrımcılık, salgın hastalıklar, göç, savaş ve terörist saldırılar gibi travmaların yanı sıra, sık rastlanan ciddi kazalar ve yaralanmalar, ihmal ve istismar, ebeveyn kaybı, hastalıklar gibi bireysel travmalar gün geçtikçe birey, aile ve toplum düzeyinde daha dayanıklı olmayı gerektirmektedir. Travmatik olaylar sonrasında ya da yoksulluk gibi süregelen olumsuz durumlarda psikolojik olarak dayanıklı kalmak ve hızla toparlanmak giderek daha önemli hale gelmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2021, s. 6).

Son zamanlarda önemle üzerinde durulan psikolojik sağlamlık, kişiyi zorlayan koşullara karşın kişinin bu koşulların üstesinden başarıyla gelebilme ve bu koşullara uyum sağlayabilme yeteneğidir (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009, s. 82). Psikolojik sağlamlık, bireylerin, zorlu yaşam olaylarını tehdit olarak algılamak yerine yeteneklerini sınavabileceği bir imkân olarak görmesi, bu zorlu yaşam olayları karşısında kontrolü kaybetmemesi, karşılaştıkları olumsuzlukları kendi lehine çevirerek stres seviyesini düşürebilmesidir. Başka bir ifadeyle psikolojik sağlamlık, bireylerin yaşamında karşılaşılabileceği çok sayıda risk faktörlerinin tedbirini alması, sahip olduğu koruyucu faktörleri ise fark edip değerlendirerek olumlu sonuçlar elde etmesidir. Bireylerin birçok zorlu yaşam olayları karşısında başarı elde etmesi, süreçte etkili olan temel dinamikleri anlamakla mümkün olmaktadır. Bu temel dinamikler risk faktörleri ve koruyucu faktörlerdir (Akfırat ve Özoy, 2021, s. 28). Risk faktörleri, bir problemin ortaya çıkma ihtimalini artıran etkenler; koruyucu faktörler ise bir problemin ortaya çıkma ihtimalini azaltan ya da ortadan kaldıran etkenler; sürecin sonunda ortaya çıkan uyum da olumlu sonuç olarak tanımlanmaktadır (Karcı ve Balcı Çelik, 2024, s. 190; Arslan ve Balkıs, 2016, s. 10).

Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan çalışmalar, psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek bireylerin, karşılaştıkları yoksulluk, şiddet, hastalık ve daha pek çok stresli yaşam olayıyla, daha başarılı bir biçimde mücadele ettiklerini ortaya koymaktadır. Çalışmalar, bu bireylerin, aynı zamanda etkili problem çözme yeteneğine ve kişiler arası etkili iletişim becerilerine sahip olduklarını; benzer olumsuz olaylar yaşayan ve başarısız olan bireylerin de psikolojik

sağlamlık düzeylerinin geliştirilmesiyle karşılaştıkları sorunların üstesinden daha kolay gelebileceklerini ya da bu streslerden en az zararla kurtulabileceklerini göstermektedir (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009, s. 82).

İnsanoğlunun duygusal veya davranışsal sorunlarla dünyaya gelmediği, çocukların hayatında birçok insanla karşılaşmaları sonucunda pek çok tecrübe kazandıkları bilinmektedir. Çocukta farklı duygusal zorlanmalara sebep olabilecek, çocuğun davranışlarını etkileyebilecek bu durumlardan birkaçı aşağıda yer almaktadır.

- Bazen sadece “her şeyi iyi yapan”, pek çok konuda başarılı bir anne baba, abi veya abla,
- Ciddi bir olay (Doğal afet, maddi iflas, kayıp, kaza),
- Çocuğun kendi sağlık sorunları (Ameliyat, kronik hastalık),
- Kardeşin veya anne babanın sağlık sorunları (Ameliyat, hastalık),
- Sert bir öğretmen (Psikolojik ve/veya fiziksel şiddet uygulayan),
- Zorbalık yapan bir arkadaş (Mahallede, okulda veya serviste).

Her çocuk bu ve benzeri durumlardan farklı şekillerde etkilenebilmekte, bu ve benzeri durumlara farklı tepkiler verebilmektedir. Çocukların verdiği tepkilerin takip edilerek küçük yaştan itibaren desteklenmesiyle ciddi psikolojik zorlukların önüne geçilebilir. Böylelikle bir insan olumsuz bir davranışın, durumun, tepkinin sebebi olmadığı halde hafifleticisi, iyileştiricisi veya kolaylaştırıcısı olabilir. Bu sebeple psikolojik sağlamlık iyi anlaşılması ve geliştirilmesi için çaba gösterilmesi gereken bir özelliktir (A. B. Selçuk, 2024, s. 202-203). Bu özelliğin geliştirilmesi, güçlendirilmesi ve desteklenmesi için ailede manevi doyumun karşılanması; manevi doyumun ve psikolojik sağlamlığın geç olmadan geliştirilebilmesi için ise araştırmaların, çocukluk ve ergenlik dönemi ön planda tutularak yapılması gerekmektedir. Bu sebeple bu araştırmanın amacı; çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ülkemizde ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum üzerine çalışmalar olmadığı (Koç ve Cengil, 2023, s. 391), psikolojik sağlamlık üzerine yapılan çalışmalar yetersiz olduğu (Akfırat ve Özsoy, 2021, s. 29) için araştırmamız çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi incelemesi yönüyle önemli bir araştırmadır. Manevi doyum ve psikolojik sağlamlık, risk oluşturan olumlu veya olumsuz her durumda bireyin sağlıklı gelişimi, sosyalleşmesi, ilişkileri ve iyi hissetme hali için gerekli olmaktadır. Manevi doyumun ve psikolojik sağlamlığın iyi anlaşılması, geliştirilmesi, güçlendirilmesi; manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin tespit edilmesi manevi doyumun yüksek, psikolojik olarak dayanıklı, farkındalık sahibi bireylerin yetişmesine; daha sonra bu konuda yapılacak bilimsel çalışmalara olanak sağlayacaktır.

Çalışma, araştırma yöntemlerinden nicel araştırma yöntemi; veri tarama modellerinden genel tarama modeli olan ilişkiyel tarama modeli çalışmaları kapsamındadır. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar Çorum il merkezinde ikamet etmekte, katılımcıların yaşları 11-16 arasında

değişmektedir. Araştırmanın katılımcıları 487 kız, 303 erkek olmak üzere toplam 790 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada 11-16 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne, baba ve kardeş hariç ailedeki kişi sayısı bilgilerini; anne babayla yaşama, anne babanın hayatta olma, ailesinde psikolojik ve/veya kronik hastalığı olan birinin bulunma, kendisinde psikolojik ve/veya kronik hastalık olma, olumsuz bir olay yaşama, arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma ve aile ekonomik durumlarını tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyumunu belirlemek amacıyla Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ), çocukların ve ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerini belirlemek amacıyla Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) kullanılmıştır.

Araştırma;

- Örneklemin evreni belirgin özellikleriyle yansıttığı,
- Katılımcıların kişisel bilgi formundaki ve ölçeklerdeki soruları ve ifadeleri yanlışsız, eksiksiz bir biçimde anladığı, samimiyetle yanıtladığı
- Katılımcıların sekiz farklı mahalledeki gençlik merkezinden ve iki farklı kurs merkezinden olmasının araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkilediği,
- Kullanılan Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)'nün katılımcıların manevi doyumunu, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)'in psikolojik sağlamlığını ölçtüğü sayıtlarına dayanmaktadır.

Araştırma; belirlenen örneklem ve katılımcı sayısı, araştırmanın uygulanacağı il ve kurs merkezleri, katılımcıların kişisel bilgi formundaki ve ölçeklerdeki yanıtlarından elde edilen veriler ve demografik değişkenler ile sınırlıdır.

Alan yazını incelendikten sonra araştırmanın “deneylerle henüz yeter derecede doğrulanmamış ancak doğrulanacağı umulan teorik düşünce”leri (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 28 Kasım 2024) yani hipotezleri belirlenmiştir:

H1: Manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Manevi doyum, psikolojik sağlamlığı pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H3_a: Erkeklerin manevi doyum düzeyi kadınların manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H3_b: Erkeklerin psikolojik sağlamlık düzeyi kadınların psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H4_a: Yaşa göre manevi doyumda anlamlı bir fark vardır.

H4_b: Yaşa göre psikolojik sağlamlıkta anlamlı bir fark vardır.

H5_a: Kardeşi olan bireylerin manevi doyum düzeyi kardeşi olmayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H5_b: Kardeşi olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi kardeşi olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H6_a: Kardeş sayısı az olan bireylerin manevi doyum düzeyi kardeş sayısı çok olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H6_b: Kardeş sayısı az olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi kardeş sayısı çok olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H7_a: Ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H7_b: Ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H8_a: Anne babayla yaşayan bireylerin manevi doyum düzeyi anne babayla yaşamayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H8_b: Anne babayla yaşayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi anne babayla yaşamayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H9_a: Ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H9_b: Ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H10_a: Ailesinde kronik hastalığı olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde kronik hastalığı olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H10_b: Ailesinde kronik hastalığı olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi ailesinde kronik hastalığı olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.

H11_a: Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H11_b: Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olmayan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyi kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyinden daha yüksektir.

H12_a: Kendisinde kronik hastalık olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi kendisinde kronik hastalık olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H12_b: Kendisinde kronik hastalık olmayan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyi kendisinde kronik hastalık olan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyinden daha yüksektir.

H13_a: Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin manevi doyum düzeyi olumsuz bir olay yaşayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H13_b: Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyi olumsuz bir olay yaşayan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyinden daha yüksektir.

H14_a: Ailenin ekonomik durumuna göre manevi doyumda anlamlı bir fark vardır.

H14_b: Ailenin ekonomik durumuna göre psikolojik sağamlıkta anlamlı bir fark vardır.

H15_a: Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmayan bireylerin manevi doyum düzeyi arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir.

H15_b: Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmayan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyi arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin psikolojik sağamlık düzeyinden daha yüksektir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ailede çocuklarda ve ergenlerde manevi doyumun önemini açıklamak amacıyla manevi doyum kavramı, gelişimi etkileyen faktörler, kişiliğin biçimlenmesi ve ahlaki gelişim konuları ile ilgili bilgiler; ikinci bölümde çocuklarda ve ergenlerde psikolojik sağamlık kavramının önemini açıklamak amacıyla psikolojik sağamlık kavramı, risk faktörleri, koruyucu faktörler, olumlu sonuçlar, çocuklarda ve ergenlerde psikolojik sağamlık konuları ile ilgili bilgiler; üçüncü bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler; dördüncü bölümde araştırma verilerinin istatistiksel yöntemlerle çözümlenmesi sonucu elde edilen bilimsel sonuçları içeren bulgular; sonuç bölümünde ise araştırmadaki bilgilerin ve bulguların genel bir değerlendirmesinin yapıldığı, araştırma sonuçları dikkate alınarak görüşlerin ileri sürüldüğü sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1. BÖLÜM

MANEVİ DOYUM

Araştırmanın bu bölümünde ailedeki manevi doyumun önemini ortaya koymak, manevi doyumunu daha iyi anlamak ve geliştirmek; bireyin gelişiminde, kişiliğinin biçimlenmesinde, doğru ve yanlış fark etmesinde, doğru olana göre davranmasında yani ahlaki gelişiminde nelerin etkisinin olduğunu bilmek amacıyla manevi doyum, gelişimi etkileyen faktörler, kişiliğin biçimlenmesi ve ahlaki gelişim konuları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Türkiye’de manevi doyum ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olması sebebiyle bölümde yer alan bilgiler, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından “Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)”nde belirtilen değerlerle bağlantılı olarak açıklanmaktadır.

1.1. Manevi Doyum Kavramı

Manevi sözcüğü etimoloji bakımından incelendiğinde sözcüğün kökeni Arapça, sözcük Arapça ’ny kökünden gelen ma’ nā معنى “anlam” sözcüğünün +i ekiyle nisbet halidir. Sözcüğün tanımı, “anlama ilişkin, özellikle derin ve gizli anlama ilişkin”şeklindedir (Nişanyan Sözlük, 23 Ekim 2024). Manevi sözcüğü Türkçe’de “gözle görülemeyen, elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, inançla ilgili, manaya, içe, öze, ruha ait olan; ruhani, maddi karşıtı” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 23 Ekim 2024). Manevi kelimesi, öze ait olan kapsama gücü, arayış yönelimi, çoğalan bilgi ve sevgi, aşkın olma durumunu devam ettirmek anlamlarına da gelmektedir (Tunç, 2020, s. 18-19). Doyum kavramı da genel anlamda, gereksinimleri elde ederek rahata kavuşma, eldekenden hoşnut olma durumlarını kapsamaktadır (Çoştı, 2013, s. 3). Manevi doyum ise affetme/affedilme, bireysel farklılıkların kabullenilmesi, duyguların anlaşılması ve paylaşılması, etkili iletişim, güvenme, iş birliği, nitelikli birliktelik ve zaman geçirme, sabırla çözüm üretme, sevgi sözcükleri kullanma, takdir etme, yalnızlıkla baş edebilme, zorlu yaşam olaylarını anlamlandırma gibi içsel olan ihtiyaçların karşılanma durumundan memnun olmaktır. İçsel olan bu ihtiyaçların karşılanmaması bireyler arasında iletişim sorunlarına sebep olabilmektedir (Koç ve Cengil, 2023, s. 390-391). Manevi doyumun daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi, bireyler arasındaki iletişim sorunlarının önlenmesi için manevi iyi-oluş, manevi değerler ve duygusal okuryazarlık kavramlarının da bilinmesi gerekmektedir.

Manevi doyumla yakından ilişkili bir kavram olan manevi iyi-oluş, bireylerin kişisel, toplumsal, çevresel ve metafizik/aşkın alanlarda duygu, düşünce ve bilgilerini başkalarına aktarırken sağlanan kaliteli bir etkileşim ve nitelikli bir algıdır. Kısaca manevi iyi-oluşun, insanın iletişim sürecinde kişisel, çevresel, toplumsal ve aşkın alanlarının hepsinden ortaya çıkan tatmin edici özellikteki duygu olduğu söylenebilir (Tan ve Yıldız, 2022, s. 458).

İnsan maddi ve manevi boyutu olan bir varlıktır ve insanın manevi boyutunu değerler oluşturmaktadır. İnsanın manevi boyutunu oluşturan değerler sisteminin içinde ahde vefa etmek, doğruluk, hayâ, sadakat, şeref gibi değerler yer almaktadır. Bu değerler, bir insanın hayatının amacı olması istenilen durumlardır (Korlaelçi, 2005, s. 99).

Manevi değerler; adalet, hoşgörü, sabır, sevgi gibi insanın benliğinde, ruhunda taşıdığı niteliklerdir. Değerleri hayata geçirmede; insanın kendisini ve duygularını bilmesi, farklı duyguları anlamlandırabilmesi ve adlandırabilmesi, kendini duygu ve düşüncede bir başkasının yerine koyabilmesi etkili olmaktadır. İnsanın hayat öyküsünde başarılı olması için duygularını bilmesi ve yönetebilmesi de duygusal okuryazarlık olarak tanımlanmaktadır. Duygusal okuryazarlıkta ilerleme, bir davranışın doğru olup olmadığını anlama insan ilişkilerinde önemli etkisi olan yeterliklerdir. Duygusal okuryazarlıkta ilerleme beş bölümde açıklanmaktadır (Özdoğan, 2005, s. 171-173):

Duygusal Bilinç

- Kendi duygularını belirtmekte, açıklamakta ve adlandırmakta ilerleme kaydetme
- Hislerinin sebeplerini daha iyi kavrama
- Hisler ve hareketler arasındaki farkı her yönüyle anlama

Duygu Düzenleme

- Engellenme duygusuna, çaresizliğe dayanma ve öfkeyi yönetme
- Aşağılama, kavga gibi tutumları azaltma
- Öfkeyi sağlıklı bir şekilde ifade etme
- Saldırganlığı ya da kendine zarar verme davranışlarını azaltma
- Kendisi ve ailesine karşı pozitif duygular hissetme
- Stresle daha iyi başa çıkma
- Yalnızlığı ve sosyal kaygıyı daha az hissetme

Duyguları Verimli Kullanma

- Sorumluluğu artırma
- İşe daha iyi odaklanma
- Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için tepkileri, davranışları veya başka amaca yönelme eğilimini daha fazla denetleme

Empati Becerisi Geliştirme - Duyguları Okuma

- Başkasının bakış açısını her yönüyle daha iyi anlama
- Kendini duygu ve düşüncede bir başkasının yerine koyabilmeyi ve başkalarının hislerine karşı duyarlı olabilmeyi geliştirme
- Başkasını daha iyi etkin dinleme

İletişim ve İlişki Kurma

- İlişkileri değerlendirmede ve kavrama kabiliyetinde artma
- Kişiler arasındaki düşünce ve amaç ayrılıklarında karşılıklı anlaşma yeteneğinde artma
- İlişkilerde çözüm odaklı olma
- Etkili iletişim kurmada istekli olma
- Dışa dönük olma
- İş birliği yapmayı bilme, paylaşımcı ve yardımsever olma.

İnsanın anlam arayışında kişiliğini kazanması, başka insanlarla sağlam, doğru, güvenilir, gerçek ve kaliteli iletişim kurması için her şeyden önce kendini tanıması, kendini tanıması için olumlu ve olumsuz özelliklerini bilmesi ve bu özellikleri dikkate alarak yaşaması gerekmektedir. İnsan bu sayede yaratılıştaki itibarlı konumunu korumakta ve insanın bu konudaki bilinci ve tutumu, onu diğer varlıklardan ayırmaktadır (Düzgün, 2012, s. 70-78).

İnsanın olumlu ve olumsuz özellikleri Kur'an-ı Kerim'de vurgulanmaktadır:

- İnsanın olumlu özellikleri:
 - ✓ Affeden (Al-i İmran 3:134),
 - ✓ Alçakgönüllü (el-Maide 5:54; el-Furkan 25:63),
 - ✓ Dürüst (el-Ahkaf 46:13),
 - ✓ Düşünen (el-Bakara 2:164; Yunus 10:24; Al-i İmran 3:191),
 - ✓ Kötülüğe iyilikle karşılık veren (Fussilet 41:34-35; el-Kasas 28:54),
 - ✓ Öfkesini yöneten (Al-i İmran 3:134),
 - ✓ Sabırlı (el-Bakara 2:155-157, 177; er-Ra'd 13:22; en-Nahl 16:42),
 - ✓ Şükreden (el-En'am 6:53; Lokman 31:31),
 - ✓ Tevekkül eden (el-Enfal 8:2; en-Nahl 16:42; el-Ankebut 29:59),
 - ✓ Tövbe eden (el-Bakara 2:160; Al-i İmran 3:89; en-Nahl 16:119; Taha 20:82),
 - ✓ Vefalı (el-Bakara 2:177; el-Ahzab 33:23),
 - ✓ Yardımsever (el-Haşr 59:9; el-İnsan Suresi 76:8-9; el-Kasas 28:54)
- İnsanın olumsuz özellikleri:
 - ✓ Aceleci (el-İsra 17:11; el-Enbiya 21:37),
 - ✓ Aciz (el-Maide 5:31; el-Hac 22:73),
 - ✓ Az şükreden (el-Araf 7:10; el-Mülk Suresi 67:23),
 - ✓ Cimri (el-İsra 17:100),
 - ✓ Duygusal açıdan zayıf (en-Nisa 4:28),
 - ✓ Hırslı (el-Mearic 70:19; el-Fecr 89:15-20),
 - ✓ Nankör (Hud 11:9; İbrahim 14:34; el-İsra 17:67; el-Hac 22:66; eş-Şura 42:48; ez-Zuhuruf 43:15; Abese 80:17; el-Adiyat 100:1),
 - ✓ Tahammülsüz (el-Mearic 70:19),
 - ✓ Tartışmaya düşkün (el-Kehf 18:54),

- ✓ Zor günlerde karamsar olup nimet verilince yüz çeviren (el-İsra 17:83) (Karaman vd., 2008; Özdoğan, 2008, s. 84-90).

Bireyin kendisine, ailesine, çevresine yararlı olması için olumlu özelliklerinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi gerekmekte, birey mutluluğunun reçetesini bu sayede elde edebilmektedir (Kızıler, 2014, s. 6).

Manevi iyi-oluşu yüksek olan, manevi değerleri uygulanır duruma getiren, duygularının farkına varan, duygularını doğru yorumlayan, mutluluğu bulan insan manevi doyuma ulaşmakta; bu nitelikleri hayatına geçirmede devamlı bir şekilde tutarlı, dengeli olan insanın manevi doyumu artmaktadır.

1.2. Gelişimi Etkileyen Faktörler ve Manevi Doyum

Gelişim, sadece ölçülerek elde edilen sonuçlarla anlatılamayan, bireyin ruh ve beden özelliklerinin tümünü ve fonksiyonlarını birleştiren, anlaşılması güç bir olgudur. Birey çevresiyle etkileşim süresince gelişimini devam ettirmekte ve kendine has bir kişilik kazanmaktadır. Bireyin kişiliğini içinde yaşadığı şartların tümü, hayat tarzı oluşturmaktadır. Birey yaşamı süresince öğrenmeyi ve gelişmeyi sürdürmektedir (Doğan, 2007, s. 156).

Bireyin gelişimini kalıtım, çevre ve bu ikisinin devamlı etkileşimi belirlemektedir. Bundan dolayı gelişimi etkileyen faktörlerde biyolojik süreçler, çevre ve etkileşim süreçleri olmak üzere üç etken ele alınmaktadır: İlk etken olarak ele alınan biyolojik gelişim sürecinde içinde bulunduğu hücre veya organizmaya özel bir etkisi olan, kuşaktan kuşağa ve hücreden hücreye geçen kalıtımın temel birimi olan genler, gelişen hücreleri programlamaktadır. Genler; cinsiyeti, belli bir ölçüde zihinsel yetenekleri, genel vücut büyüklüğünü, mizacı, saç ve ten rengini belirlemektedir. Birey hücrelerin içindeki genlerde kodlanmış bilgilerin talimatına uyarak belli özellikler geliştirmekte, belli kademelerde farklı gelişim evrelerine ulaşmaktadır. Doğuştan gelen biyolojik eğilimlerin, büyüme esnasında edinilen bilgilerle etkileşimde bulunması bireysel gelişimi etkilemektedir. Doğduktan sonra bireyin gelişimi sırasıyla büyüme, olgunlaşma ve öğrenme aşamalarından oluşmaktadır. Dolayısıyla çocuğa bir şey öğretebilmek için çocuğun yeteri kadar olgunlaşmasını beklemek gerekmektedir (Hökelekli 2013, s. 21-24).

Gelişimi etkileyen diğer bir etken çevredir. Bireyin doğuştan sahip olduğu yönelimleri ve kabiliyetleri, bireyin içinde bulunduğu çevre koşullarıyla biçimlenmektedir. Çevre, bireyin gelişme ve/veya değişmesinde etkili olan doğal, toplumsal, kültürel dış faktörlerin tümüdür. Bireyin gelişimini; kendisine özgü olan özellikleriyle, davranışlarıyla, çevresiyle, yaşantısıyla, deneyimleriyle bir bütün olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bireyin kişiliği ve gelişimi ancak böyle bir değerlendirmeyle doğru yorumlanabilir (M. Selçuk, 2014, s. 24-26).

Son olarak ise bireyin gelişimi doğuştan gelen özelliklerin ve çevrenin birbirini karşılıklı olarak etkilemesine bağlıdır (Ersanlı, 2012, s. 29).

Sağlam, doğru, güvenilir bir gelişim; bireyin fizyolojik, ruhsal ve toplumsal gereksinimlerinin birbirini karşılıklı olarak etkilemesiyle ve bu etkileşimin tutarlı bir şekilde hayata geçirilip bireyin doyuma ulaşmasıyla gerçekleşmektedir (Yiğit, 2006, s. 182).

Birey ilk olarak aile ortamında sosyalleşmeye başlamaktadır. Bireyin öz varlığının, kişiliğinin, bireyi kendisi yapan özelliklerinin duraksamadan gelişmesi, bireyin kendisine yabancılaşmaması için bireyin aile ortamında sağlıklı bir şekilde sosyalleşmesi gerekmektedir. Sağlıklı bir sosyalleşme, bireyin gelişimi bakımından önemli olan aile ilişkilerinde manevi doyumun yaşanmasıyla mümkün görünmektedir (Koç ve Cengil, 2023, s. 392).

1.3. Kişiliğin Biçimlenmesi ve Manevi Doyum

Kişilik; bir kimseye ait, başka bir kimsede rastlanılmayan, tutarlı, dengeli, manevi ve ruhsal özelliklerin, davranışların hepsidir (Kaya, 1997, s. 194). Kişilik tanımında iki ana öge öne çıkmaktadır: Bireydeki özelliklerin ayırt edici olması ve dengeli bir yapı oluşturması. Kişilik kavramıyla özdeş ya da benzer anlamda kullanılan kelimelerin çokluğu, kişilik kavramını ele almayı ve kişilik kavramından söz etmeyi zorlaştırmaktadır. Benlik, karakter ve mizaç gibi kavramlar kişilik kavramıyla özdeş ya da benzer anlamda kullanılan kavramlardır. Bu kavramlar kişilik kavramıyla ilgili ama birbirlerinden farklıdır; kişilik kavramının bir yönünü ifade etmektedir. Kavramlarla ilgili tanımlamalar kişilik kavramının benlik, karakter ve mizaç kavramlarını kapsayan bir kavram olduğunu göstermektedir (Hökelekli, 2013, s. 163-165).

Benlik, bireyin kendisine sorduğu “kim olduğu; nasıl olduğu; neleri yapabileceği; neleri yapması ve yapmaması gerektiği; değer yargılarının, iyi ve kötü taraflarının, istek ve ideallerinin neler olduğu” gibi sorulara kendisinin verdiği cevaplardır (Özdoğan, 2005, s. 170-171).

Karakter, kişilik özellikleri ve içinde bulunulan toplumun değerleri ile oluşan, zamanla değişebilecek niteliğe sahip davranışlardır. Toplumun değerlerini kabul edip etmeme karakter oluşumunu etkilemektedir. Karakter, bireyin yaşantısı, etrafındaki insanlarla iletişimi, ilişkisi sonucu gelişmeye ve şekillenmeye başlamaktadır. Bireyin karakteri, genellikle ahlaki özellikleri hakkında bilgi vermektedir (Aytar, Aksoy ve Kartez, 2014, s. 238-239).

Mizaç, bireyin alışkanlıkları, herhangi bir etkiye karşı söz veya davranışla karşılık verme biçimidir. Mizaç, kişiliğin duygusal özellikleridir ve bu özellikleri daha çok kalıtım belirlemektedir (Kaya, 1997, s. 194).

En güzel biçimde yaratılan insanın kişiliği, doğuştan gelen özellikler ile çevresel şartların birbirini etkilemesiyle biçimlenmektedir. Bu etkileşim sürecinde bireyin fiziksel, ruhsal (manevi/ahlaki), zihinsel/bilişsel gelişimi gerçekleşmekte ve etkileşimler bireyin kişiliğinde farklı seviyelerde ve biçimlerde kendini göstermektedir. Bundan dolayı bireyler benzer durumlara farklı tepki göstermektedir (Kızılar, 2014, s. 6-7).

Bireyin kişiliği, ailede cinsiyete uygun davranışlar öğrenme, anne babayı gözlemleme, model alma, taklit etme, anne babayla özdeşleşme, ödül ve ceza, sosyalleşme süreçleriyle; anne babanın inanç ve değerleriyle, bireyle arasındaki karşılıklı ilgi biçimleriyle, bireye yönelik davranışlarıyla; doğuştan sahip olunan kabiliyetlerin, kültüre ve topluma ilişkin dış faktörlerin tümüyle etkileşimi sonucunda bireyin belli davranışları kazanmasıyla şekillenmektedir (Hökelekli, 2013, s. 201).

Bireyin kişiliğinin şekillenmesinde anne babanın bireye yönelik davranışları önemlidir. Sağlıklı aile ilişkileri çocukların ve ergenlerin yaşantılarından hoşnut, önemli ve yararlı işler yapan bireyler olmasını sağlamaktadır. Sağlam, doğru ve güvenilir olmayan aile ilişkileri ise çocukların ve ergenlerin tutum ve davranışlarında uyumsuz bireyler olmasına sebep olmaktadır. Bundan dolayı anlayışın, güvenin, sabrın ve sevginin hâkim olduğu, manevi doyumun yaşandığı aile ilişkileri bireyin kişiliğini olumlu yönde etkilemektedir (Koç ve Cengil, 2023, s. 391).

1.4. Ahlaki Gelişim ve Manevi Doyum

Ahlak; yerinde, yararlı, istenilen, beğenilen, akla, mantığa, gerçeğe, kurala uygun davranış biçimleridir. Ahlaki gelişim ise, bireyin davranışı üzerine düşünme, davranışıyla ilgili olumlu veya olumsuz görüş belirtme, davranışı eleştireci bir biçimde değerlendirme yoludur (Dinçel, 2006, s. 42-43). İnsanın mutlu olduğunun belirtilerinden biri olarak kabul edilen ahlaka uygun davranmak; sağlam, doğru, dengeli ve tutarlı bir ahlaki gelişimle mümkündür (Gürsu, 2011, s. 24). Ahlaki gelişim, bireyin çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak ahlaki değerleri benimsemesiyle ve uygulamasıyla oluşmaktadır. Ahlaki gelişim ve vicdan gelişimi mevzusunda farklı zamanlarda farklı ilkelerin ele alındığı bilinmektedir (Gürses ve Kılavuz, 2016, s. 98-99):

Psikanalitik Kuramın Ahlaki Gelişime Yaklaşımı: Sigmund Freud tarafından ortaya atılan ve geliştirilen kuramda ahlaki gelişim duygusal-güdüsel bir süreçtir. Bu süreç id, ego, süperego bağlantılarındaki uyumla ortaya çıkmaktadır. İd, doğuştan itibaren bilinçli veya bilinçsiz olarak davranışı doğuran, sürekliliğini sağlayan ve ona yön veren güçlerin toplamı; ego, çevreyle etkileşim sonucu ortaya çıkan, kişiliğin gerçekçi ve bilinçli unsuru; süperego, toplum tarafından tasdiklenmiş kriterlere göre davranmak isteyen, toplumsal yasakları içeren bölüm, kişiliğin ahlaki yönüdür. Psikolojik denetleme sistemi olan ego ve süperego id'in önüne geçilemeyen, kendini düşünen, zevk peşinde olan enerjisini kontrol etmektedir. Ego, kişinin

hayatını devam ettirebilmesi için id'in gereksinimlerini gerektiği kadar karşılamakta; süperegö ise bu süreçte uygun amaçları veya vicdanı dikkate almaktadır (Crapps, 1986/2013, s. 63-65).

Davranışçı Kuramın Ahlaki Gelişime Yaklaşımı: İnsanlar tarafından onaylanan ve sağlaştırılan davranışların "doğru", hoş karşılanmayan ve kabul edilmeyen davranışların "yanlış" olarak değerlendirildiği bu kurama göre, insanlar edindikleri davranışların toplamıdır. Davranışçı Kuram'ın bakış açısına göre, insanlar her gün yaptıkları davranışları etkileşimde oldukları insanların davranışlarını taklit ederek kazanmaktadır. Yani birey bir davranışın doğru veya yanlış olduğunu etkileşim sonunda öğrenmektedir (Ersanlı, 2012, s. 275).

Sosyal Öğrenme Kuramının Ahlaki Gelişime Yaklaşımı: Albert Bandura tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, gözlem yoluyla öğrenme üzerinde durmaktadır. Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre birey, davranışları ve ahlaki ilkeleri, çevreden etkilenme, bir kimseyi örnek alma, taklit ve davranışı sağlaştırma ile öğrenmektedir. Bu öğrenme sürecinde birey etrafını gözlemleyerek genel ve özel davranışları edinmektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre bireyin ahlaki gelişimi çevreden öğrenilen davranışların ve değerlerin özümsemesiyle mümkün olmaktadır (Yılmaz, 2010, s. 249).

Bilişsel Gelişim Kuramının Ahlaki Gelişime Yaklaşımı: Jean Piaget tarafından oluşturulan ve geliştirilen Bilişsel Gelişim Kuramı, ahlaki gelişimin zekânın işleyişiyle ilgili yönüne önem vermekte ve gelişim aşamalarında çocukların kuralları ve bir davranışın doğru olup olmadığını anlama, anlamlandırma durumlarını, bu süreçte çocukların davranışlarındaki gelişim ve değişimleri incelemektedir. Piaget, ahlaki gelişimde aralarında fark bulunan ve birbirine bağlı olan basamakların olduğunu ileri sürmektedir. Piaget'e göre ahlaki gelişim aşama aşama ve birbirini izleyen evreler halinde gerçekleşmektedir. Bireyin büyüme sürecinde toplumsal uyumu sağlayan kuralların önemini fark etmesiyle birey kendisi ve bir başkası için iyi olan davranışı ayırt etmekte ve kuralları buna göre yorumlamaktadır (Özsarı ve Öğretir Özçelik, 2020, s. 1053).

Kohlberg'in Ahlaki Gelişime Yaklaşımı: Lawrence Kohlberg de Piaget gibi, ahlaki gelişimde davranışla ilgili tepkilere değil, ahlaki gelişimin bilişsel yönüne önem vermektedir. Kohlberg de ahlaki gelişimi seviyelere ve basamaklara ayırmaktadır. Kohlberg'e göre ahlaki gelişimde her seviye ve basamak evrensel bir düzende ilerlemektedir. Kohlberg'in kuramı, yardıma ihtiyacı olan insanların durumlarına çocukların önerilerinin analiz edilmesi üzerinedir. Analizler, bireyin kurallar, ihtiyaçlar, davranışlar konularındaki bilincin zamanla geliştiğini ve değiştiğini göstermektedir. Ahlaki gelişim, bireyin sosyalleşme sürecinde hangi davranışın iyi, hangi davranışın kötü olduğunu fark edip kendisini ve çevresini tanıma kabiliyetiyle ilgilidir ve bu farkındalık on yaşlarından itibaren ortaya çıkmaktadır (Çelen, 2000, s. 95-97).

Bireyin davranışları ile anne babasının davranışları arasında ortak niteliklerin olması, bireyin anne babasının ögütlerini dikkate almaktan çok anne babasının davranışlarını gözlemlediğini, benimsediğini ve hayata geçirme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bireyin adil olmak, affedici olmak, diğergam olmak, sabırla çözüm üretmek, saygı duymak, sevmek, sorumlulukları yerine getirmek, teşekkür etmek, zorlu yaşam olaylarını anlamlandırmak ve zorluklarla baş etmek gibi niteliklere sahip olması ve bu nitelikleri hayatına geçirmesi için anne babasından bu davranışları görmesi gerekmektedir. Ebeveynin düşüncelerinin, sözlerinin ve davranışlarının birbiriyle uyum içerisinde olması ebeveyn ile birey arasındaki iletişimi, ilişkiyi güçlendirmekte, birey böylelikle manevi doyuma ulaşmaktadır (Koç ve Cengil, 2013, s. 390-391).

2. BÖLÜM

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Araştırmanın bu bölümünde psikolojik sağlamlık, risk faktörleri, koruyucu faktörler, olumlu sonuçlar, çocuklarda ve ergenlerde psikolojik sağlamlık konuları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Psikolojik sağlamlık kavramı ile ilgili bilgilerde kavramın tarihsel gelişimi, psikolojik sağlamlık konusu üzerine yapılan çalışmalar; risk faktörleri ve koruyucu faktörler ile ilgili bilgilerde bireysel, ailesel, çevresel risk faktörleri ve koruyucu faktörler açıklanmaktadır.

2.1. Psikolojik Sağlamlık Kavramı

İnsan ömrü mutluluk ve mutsuzluk, sevinç ve üzüntü, stres, kaygı, endişe gibi farklı duygu eksenleriyle devam etmektedir. Kişi, çok istediği hedefine ulaştığında bile stres, kaygı, endişe duyumsayabilmektedir. Kişinin sadece üzgün veya hüzünlü hissetmesi kişiyi psikolojik olarak zorlamamakta, kaygı ve stres de kuvvetli olduğunda veya uzun süreli yaşandığında kişi psikolojik olarak zorlanabilmektedir. Bu sebeple psikolojik sağlamlık, risk oluşturan olumlu veya olumsuz her durumda kişinin iyi hissetme hali için gerekli olmaktadır (A. B. Selçuk, 2024, s. 28-29). Psikolojik sağlamlık kavramı ile ilgili araştırmamızda yer alan bilgilerde bu bakış açısı esas alınmaktadır.

Resilience kelimesi, kökenbilime göre Latince “re + salire” “resilire” kelimesinden türemektedir. Latin kökenli “Resil-iö,-ire” kelimesinin İngilizce karşılıkları “to jump back” “geri sıçrama”; “to spring back” “yeniden iyi hissetme / toparlanma”; “bounce back” “kendini toparlama”; “rebound” “çarpıp geri sıçrama”dır. Resilience kavramının sıfat hali olan resilient kavramı “maddenin esnek, elastik, kendi şekline kolay dönebilen, kolay toparlanabilen özelliğe sahip olması”dır. Resilience kelimesinin İngiliz dilinde benimsenen tanımı ise “sorunlar sonrasında önceki iyi duruma hızlıca dönebilme yeterliliği”dir. “Resilience” kelimesinin Türkiye’de araştırmacılar tarafından belirlenen ortak bir tanımı bulunmamakla birlikte “Resilience” kavramı yaygın olarak “yılmazlık”, “psikolojik sağlamlık” ve “kendini toparlama gücü” şeklinde kullanılmaktadır (MEB, 2021, s. 7).

Olumsuz durumlara karşı önceden önlemini alma, stres ve travmanın üstesinden gelme, zor koşullara uyum sağlama, yıkıcı tecrübelerden bir şeyler öğrenme kapasitesi; hem ruhsal hem de fiziksel esneklik ve dayanıklılık rezilyans olarak tanımlanmaktadır (Seçkin ve Hasanoğlu, 2023, s. 13). Rezilyans, adaptasyona veya gelişime yönelik ciddi tehditlere rağmen iyi sonuçlar ile ayırıcı özelliği ortaya konulmuş bir olgu sınıfını ifade etmektedir (Masten, 2001, s. 228). Ayrıca rezilyans, sıkıntı bağlamında adaptasyonun olumlu modelleri ile ilgili birçok kavramı kapsayan geniş kavramsal şemsiyedir (Masten ve Obradovic, 2006, s. 14).

Psikolojik sağamlık bazı sözlüklerde “sıkıştırılıp ya da esnetildikten sonra orijinal formuna veya pozisyonuna dönebilme becerisi”; “sıkıştırıldıktan sonra eski haline gelmek/dönmek ve güç, enerji, cesaret kazanmak”; “değişim, hastalık ve kötü kaderden hızlıca kurtulma, iyileşme” şeklinde tanımlanmaktadır (Gizir, 2007, s. 114).

Bir başka tanıma göre psikolojik sağamlık (kendini toplama gücü ve yılmazlık), insanın incinebilirliğini artıran dezavantajların veya örseleyici durumların sonunda oluşan riskli olaylara sosyal-ekolojik bağlamdaki koruyucu etkenlerin aracılığıyla uyum sağlayıp iyi oluş dengesini sürdürme ve geliştirme kapasitesidir (MEB, 2021, s. 16).

Psikolojik sağamlık, bireyi olumsuz hayat hadiselerinden koruyan dinamik psikolojik süreç; kişilik özelliğinden çok, birey ile bireyin yaşam tecrübeleri ve mevcut hayat ortamı arasındaki etkileşimi içeren bir süreç; uyum sağlamaya ya da gelişime yönelik ciddi tehditlere rağmen olumlu sonuçların ortaya çıkmasına yardım eden bir dizi fenomendir (Turgut, 2015, s. 6).

Psikolojik sağamlık, risk ve sıkıntılara karşı başarılı bir şekilde uyum sağlama; dayanıklılık gösterebilme, yaşam krizlerinin üstesinden gelebilme; zorlayıcı ve tehdit edici koşullara rağmen başarılı bir uyum yeteneğidir (Oktan, 2012, s. 1691). Bu kavram, zorluklar karşısında istenilen sonuçlar elde etmeyi sağlayan süreci, özelliğı ya da çıktıyı; yüksek riskli olarak değerlendirilen durumlarda olumlu sonuçlar elde edebilmeyi, sosyal yeterliğı sürdürebilmeyi, travmatik etkilerden kurtulabilmeyi, bireylerin uyumunu ve gelişimini etkileyebilecek önemli risk faktörlerine rağmen iyi sonuçlar elde edebilmeyi; negatif duygusal deneyimler, değişen arzular ile stresli yaşam deneyimlerine karşı esnek uyarlayıcı kapasiteyi; geri sıçramayı, zorluklara katlanmayı ve kendini onarma kapasitesini ifade etmektedir (Akar, 2018, s. 4).

Psikolojik sağamlık, boşanma, terör, doğal afetler, yoksulluk, bozuk aile düzeni, hatta şehir değiştirme gibi olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalındığında koruyucu faktörler ile risk faktörlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan dinamik süreç içerisinde, kişinin yaşamındaki değişikliğe uyum sağlamasını; kişinin yaşadığı stresli bir durumdan önce zaten kendisinde olan yeteneklere ve davranış şekillerine dönebilme melekesini kapsamaktadır (Kararımk, 2006, s. 130).

Dünyadan dertleri, sıkıntıları, problemleri yok edip sıfırlamak mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla sorunların üstesinden gelmek için psikolojik açıdan sağlam olmak gerekmektedir. Nasıl ki doktorlar hastalıklardan korunmak için bedeni güçlendirmeyi tavsiye etmektedir; psikolojik açıdan sağlam olabilmek için de ruh sağlığımızı güçlendirmek gerekmektedir. Bir bakıma psikolojik sağamlık ruhu güçlendirmektir (Dinç, 2023, s. 20).

Psikolojik sağamlık kavramı ile ilgili yapılan tüm bu araştırmalar incelendiğinde psikolojik sağamlık kavramının genelgeçer bir tanımının olmadığı; ancak tanımlarda ortak özelliklerin olduğu görülmektedir: A. B. Selçuk (2024), psikolojik sağamlığın bir sonuç olmadığını, dinamik bir süreç olduğunu; gözden geçirilen, geliştirilebilen, aktive edilebilen bir özellik olduğunu ifade etmektedir. Psikolojik sağamlık yaşanan olumsuz duruma olumlu şekilde

adapte olmayı mümkün kılmaktadır. Psikolojik sağlamlığın tek bir formu olmadığı için koşullar değiştiğinde formu da değişmektedir. Buna göre psikolojik sağlamlık yataktan kalkamayacak kadar neşesiz ve güçsüz hissedildiğinde güç bulup sadece yataktan çıkmak, ertesi gün kahvaltı yapmak, ertesi hafta neşelenmek için iyi gelecek şeyleri düşünmeye başlamaktır. Bazen yalnızca desteğe gereksinim olduğunu söyleyebilmektir. Bazen ağlayabilmek, bazen ağladıktan sonra toparlanabilmektir. Bazen aynı düşünce hilelerine kandığını fark etmek, dikkatin başka yöne doğru yönelmesi için çabalamaktır. Yani psikolojik sağlamlık çok büyük hedefler koyarak değil, aşama aşama ilerleme gücü bulmaktır (s. 32-33).

Psikolojik sağlamlık kavramı ilk defa ortaya çıktığında, doğuştan gelen bir kişilik özelliği olarak tanımlanırken, şu anda birçok araştırmacı tarafından bireyin doğasındaki içsel bir özellikten çok, birey ile çevresi arasındaki etkileşimlerin sonucunda beliren dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Akar, 2018, s. 2).

Psikolojik sağlamlığın kavramsal olarak ilk defa Amerika'da ortaya çıktığı, psikolojik sağlamlık konusuna yönelik ipuçlarının Horatio Alger'in kitaplarında ve hikâyelerinde bulunduğu belirtilmektedir. İsviçreli yazar Johanna Spyri'nin yazdığı Heidi kitabının konusu da psikolojik sağlamlık ile ilişkilendirilmektedir (Terzi, 2006, s. 77; Keskin ve Çıkrıkçı, 2023, s. 148).

Psikolojik sağlamlık konusu üzerine yapılan çalışmalarda psikolojik sağlamlık kavramının ortaya çıkışı, yazında yer alışı ile ilgili olarak farklı tarihler belirtilmektedir. Bu tarihler arasında 1940'lı yıllar (Akfırat ve Özsoy, 2021, s. 28), 1950'li yılların başı (Kararmak, 2006, s. 131), 1970'li yıllar (Akar, 2018, s. 2) yer almaktadır. Rezilyans sözcüğünün ilk olarak 1674 yılında kullanıldığı ve rezilyans kavramının ilk defa psikiyatrist Victor Emil Frankl tarafından öne sürüldüğü de belirtilmektedir. Frankl'ın kurduğu Logoterapi Ekolü'nün yaşanılanlarda anlam bularak iyileşmeye dayanması rezilyans ile ilişkilendirilmektedir (Seçkin ve Hasanoğlu, 2023, s. 16). Psikolojik sağlamlığın temellerinin bulunduğu belirtilen kitaplar ve hikâyeler (Terzi, 2006, s. 77) de dikkate alındığında psikolojik sağlamlık konusu ile ilgili çalışmalar 1800'lü yılların sonu ile 1900'lü yılları kapsamaktadır.

Psikolojik sağlamlığın zaman içindeki gelişimini ele alan ve en az iki kere tekrarlanan önemli araştırmalardan biri, Werner'in 1955'te Kauai'de yaptığı araştırmadır. 40 yıl süren bu araştırmada, doğumunda istenmeyen durum gelişen, ailesinde duygu, düşünce ve davranış bozukluğu bulunan, ebeveynleri arasında anlaşmazlık olan ya da süregelen yoksulluk içinde yetişen bireylerin biyolojik, psikolojik ve sosyal risk faktörlerinden nasıl etkilendiklerinin araştırıldığı ifade edilmektedir. Ülkemizde ise psikolojik sağlamlıkla ilgili ilk araştırmanın Gizir tarafından yapıldığı (2004), araştırmada yoksul çocukların akademik sağlamlık düzeyi ve bu düzeyi etkileyen koruyucu faktörlerin ele alındığı, araştırma sonucunda akademik sağlamlığı olumlu etkilediği düşünülen bireysel, ailesel ve çevresel koruyucu faktörlerin ortaya konduğu belirtilmektedir. Çalışmalar, risk içeren durumların bireylerin ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkilediğini, bireylerde duygu, düşünce ve davranış bozukluğunun

ortaya çıkmasına sebep olduğunu; ancak bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörleri doğru bir şekilde yorumlandığında, bireylerin ruhsal gelişiminin olumlu yönde olacağını göstermektedir. Ayrıca psikolojik sağlık üzerine yapılan araştırmalar çoğunlukla risk faktörleri ve koruyucu faktörler ile ilgilidir (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009, s. 84-86).

Sonuç olarak psikolojik sağlık kavramının tanımlarında, psikolojik sağlık ile ilgili olan araştırmalarda genellikle üç faktör ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi anlamlı seviyede risk (olumsuzluk) faktörleri, ikincisi olumsuz tesiri hafifleten koruyucu faktörler, üçüncüsü ise risklere karşın elde edilen olumlu sonuçlardır. Psikolojik sağlık, bu üç faktörün etkileşimi neticesinde oluşan bir süreçtir (Akar, 2018, s. 9; Gizir, 2007, s. 115; Kararımak, 2006, s. 131).

2.2. Psikolojik Sağlık ve Risk Faktörleri

Zorluk, sıkıntı, felaket; olumsuz bir sonucun ortaya çıkma ihtimalini çoğaltan bir ya da daha fazla faktörün veya etkinin varlığı; bir problemin oluşma, devam etme ya da daha kötüye gitme ihtimalini artıran herhangi bir olay, durum ya da tecrübe anlamlarına gelen risk istatistiksel bir kavramdır. Risk faktörleri ise, olumsuz bir durumun meydana çıkma ihtimalini artıracak ya da muhtemel bir problemin devam etmesine sebep olacak tesirlerdir. Psikolojik sağlık da, birey bir tür risk ya da zorluk yaşadığı zaman tanımlanabilmektedir. Belirgin bir risk durumunu tecrübe etmeyen çocuklara “yeterli ya da yetkin”, “uyumlu” ya da sadece “normal” denilebileceği; bu çocuk ya da ergenler için “psikolojik sağlık” olgusundan bahsedilemeyeceği vurgulanmaktadır. Yani risk, psikolojik sağlığın oluşabilmesi için ön koşuldur (Gizir, 2007, s. 116; Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009, s. 83).

Risk, gelecekte olumsuz neticelere sebep olabilecek nicel durumlardır. Riskler sorunlu bir durumun ortaya çıkmasına neden olabilecek veya ortaya çıkmış olan sorunun sürekliliğine etki edebilecek faktörlerdir. Ayrıca riskin etkin bir süreç olarak kabul edilmesi gerektiği, riskle karşılaşıldığında ortaya çıkan tepkilerin birey ve durum bağlamında farklılık gösterebileceği, insanların hayatlarının farklı dönemlerinde benzer risk faktörlerine farklı tepkiler gösterebileceği belirtilmektedir. Psikolojik sağlık araştırmalarında bireyin gösterdiği yeterliğin sağlık olarak nitelendirilmesi için de riskli şartlarda ortaya çıkması gerekmektedir (Akar, 2018, s. 9-11).

Konuyla ilgili kaynaklar incelendiğinde risk faktörlerinin; bireysel risk faktörleri, ailesel risk faktörleri ve çevresel risk faktörleri şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir.

Bireylerde doğuştan var olan veya bireylerin sonradan sosyal çevresinden kazandığı olumsuz özellikler ve yaşam şartları bireyin risk içeren durumlarla karşılaşma ihtimalini artırmaktadır (Topbay, 2016, s. 9). Psikolojik sağlık ile ilgili yapılan araştırmalarda belirtilen bireysel risk faktörleri aşağıda yer almaktadır (Akar, 2018, s. 11; Gizir, 2007, s. 116; MEB, 2021, s. 17; Topbay, 2016, s. 9).

- Düşük benlik saygısına sahip olma,
- Erken doğum,
- Genetik bozukluklar,
- Hamilelikte alkol / ilaç kullanımı,
- İhmal ve istismara maruz kalma,
- Kayıp ve yas süreci deneyimleri,
- Kronik hastalıklar,
- Madde kullanımı,
- Mizaç,
- Olumsuz yaşam olayları,
- Özel gereksinimli olma,
- Özgüven yetersizliği.

Ailesel risk faktörlerinin bireysel özelliklerle ilgisinin olmadığı belirtilmektedir. Aileyle yaşanan olumsuz durumlar da bireyin risk içeren durumlarla karşılaşma ihtimalini artırmaktadır (Topbay, 2016, s. 9). Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan araştırmalarda belirtilen ailesel risk faktörleri aşağıda yer almaktadır (Akar, 2018, s. 11; Gizir, 2007, s. 116; MEB, 2021, s. 17; Topbay, 2016, s. 10).

- Aile içi şiddet,
- Anne babanın eğitim durumu,
- Ebeveynlerin boşanması, ölümü ya da tek ebeveyn ile yaşamak,
- Ebeveynlerin hastalığı ya da duygu, düşünce ve davranış bozukluğu,
- Ensest,
- Ergenlik döneminde hamile olmak,
- Evlat edinilme,
- Madde kullanan ebeveyne sahip olma,
- Olumsuz ebeveyn tutumları,
- Suç öyküsü olan aile üyesine sahip olma,
- Yoksulluk.

Bireyi etkileyen risk faktörleri bireysel ve ailesel etkenlerle sınırlı kalmamakta; bireyin içinde bulunduğu toplumsal ortam da bireyin risk içeren durumlarla karşılaşma ihtimalini artırmaktadır (Topbay, 2016, s. 10). Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan araştırmalarda belirtilen çevresel risk faktörleri aşağıda yer almaktadır (Gizir, 2007, s. 116; MEB, 2021, s. 17; Topbay, 2016, s. 10).

- Akran zorbalığı,
- Azınlık stresi yaşama / Kültürel ayrımcılığa maruz kalma,
- Çocuk ihmali ve istismarı,
- Doğal afetler,
- Ekonomik zorluklar ve yoksulluk,

- Evsizlik ve evden kaçma,
- Göç,
- Savaş,
- Terör,
- Toplumsal şiddet.

Sağlamlık tanımlamalarının eksik olmaması için tanımların gerçek risk ya da olumsuz bir durumu ihtiva etmesi gerekmektedir; bir risk durumu söz konusu olmadan kişinin psikolojik olarak sağlam olduğu ileri sürülemez. Buna dayanarak risk faktörleri, bireyi psikolojik açıdan sağlam olarak nitelirmede ve psikolojik sağlamlık tanımında önemli bir belirleyici olmaktadır (Kararımak, 2006, s. 132).

2.3. Psikolojik Sağlamlık ve Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, olumsuz bir sonucun ortaya çıkma ihtimalini çoğaltan bir ya da daha fazla faktörün yani riskin etkisini yumuşatan, azaltan ya da ortadan kaldıran; sağlıklı uyumu ve bireyin yeterliklerini geliştiren durumlardır. Aynı zamanda koruyucu faktörler, bireyin hayatında olumsuz neticenin oluşma ihtimalini azaltan bir yörünge oluşturmaktadır (Oktan, 2012, s. 1693).

Bireylerin psikolojik sağlamlığını artırırken stresin azalmasını sağlayan koruyucu etkenler, problemlerin oluşmasının önüne geçmekle birlikte mevcut olan sorunların da etkilerini azaltmaktadır. Ayrıca koruyucu faktörler, bireylerin duygusal ve fiziksel anlamda iyi oluşlarını sağlayacak davranışlarını ve bilgilerini geliştirmelerine ve zorluklara karşı daha dayanıklı olmalarına katkıda bulunmaktadır (Topbay, 2016, s. 11).

Koruyucu etkenler risklerin olumsuz etkilerine karşı tampon görevi üstlenen değişkenlerdir. Bir etkenin ya da durumun koruyucu faktör olarak nitelendirilebilmesi için risklerle bağlantılı olması gerekmektedir. Koruyucu faktörlerin yapısı ve işlevi dinamiktir yani aynı koruyucu faktör bir birey için faydalı olurken diğer bir birey için faydalı olmayabilir; aynı koruyucu faktör bir durumda bireyin olumlu sonuçlar elde etmesini sağlarken bir diğer durumda olumlu sonuçlar elde etmesini sağlamayabilir (Akar, 2018, s. 13-14).

Risk faktörlerinin etkisini ortadan kaldıran veya uyumsuz sonuçların ortaya çıkma ihtimalini azaltan faktörler, koruyucu faktörler olarak nitelendirilmektedir. Psikolojik olarak sağlam olan bireyler olumsuz yaşam olaylarının üstesinden gelmek için birtakım "içsel" ve "dışsal" kaynaklardan yararlanmaktadır. Benlik saygısı, etkili problem çözme becerisi, geleceğe dair olumlu ve iyimser bakış açısı, iç kontrol odağı, öz güven, öz yeterlik gibi faktörler içsel koruyucu faktörleri oluştururken ailesel ve çevresel birtakım etkenler ise dışsal koruyucu faktörleri oluşturmaktadır (Arslan, 2015, s. 74).

Psikolojik olarak sağlam bireylerin zorlukların üstesinden gelmek için kullandığı içsel kaynaklara bireysel koruyucu faktörler, dışsal kaynaklara ise ailesel ve çevresel koruyucu faktörler dâhil edilmektedir (Kararırmak, 2006, s. 133).

Bireysel koruyucu faktörlerin birçok çalışmanın konusu olduğu ve bu faktörlerin neleri kapsadığı yazında ayrıntılı olarak belirtilmektedir (Gizir, 2007, s. 118). Bireysel koruyucu faktörlerin kapsadığı özellikler aşağıda yer almaktadır (Gizir, 2007, s. 118-120; MEB, 2021, s. 18).

- Akademik başarı,
- Cesaret, merak, mizah, iyimserlik, umut gibi güçlü özelliklere sahip olma,
- Cinsiyet,
- Etkili problem çözme becerilerine sahip olma,
- İç kontrol odağı,
- Kolay veya olumlu mizaç,
- Öz farkındalık,
- Öz yetkinlik,
- Özerklik,
- Sağlık,
- Sosyal yetkinlik,
- Yaş,
- Yaşamda anlam oluşturma ve yaşamın bir anlamı olduğuna inanma,
- Yüksek benlik saygısı,
- Zekâ.

Risk durumunu tecrübe eden bireylerin bu durumun üstesinden gelmelerinde ailesel koruyucu faktörler de etkilidir. Çocuğun ya da ergenin ailede anne, baba ya da başka bir aile bireyi ile olumlu bir bağ içinde olması; çocukların izlenmesi (monitoring); anne babaların çocuklarına yönelik realist ve yüksek beklentilerinin olması gibi etkenler risk altındaki çocukların uyumlarında, akademik ve sosyal alanlardaki başarılarında temel belirleyicilerdir (Gizir, 2007, s. 119). Ailesel koruyucu faktörler aşağıda yer almaktadır (Gizir, 2007, s. 120; MEB, 2021, s. 19).

- Ailenin kendi kültürel kimliğine yönelik olumlu bakış açısı,
- Anne baba ya da bir aile üyesiyle olumlu ilişkiler,
- Bireye yönelik yüksek ve gerçekçi beklentiler,
- Destekleyici ve besleyici aile ilişkilerine sahip olma,
- Duyarlı bakım veren aile üyelerine sahip olma
- Etkili ebeveynlik,
- Güçlü aile bağları.

Risk durumunu tecrübe eden bireylerin bu durumun üstesinden gelmelerinde çevresel koruyucu faktörler de etkili olmaktadır. Yani bireyin içinde bulunduğu çevre ve toplum da psikolojik sağlamlığı etkilemektedir. (Gizir, 2007, s. 119). Psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan araştırmalarda ortaya konan çevresel koruyucu faktörler aşağıda belirtilmektedir (Gizir, 2007, s. 119-120; MEB, 2021, s. 19).

- Aile bireyleri dışında ilgili ve destek olan, sosyal destek sağlayan bir yetişkinin varlığı,
- Akran / arkadaş desteği,
- Çevre ve toplumun sunduğu kaynak ve olanakların çeşitliliği ve çokluğu (kaliteli okullar, dini organizasyonlar, gençlik merkezleri),
- Destekleyici ve kabul edici toplum ile etkileşim,
- Güvenli çevre ve toplum.

Bireysel, ailesel ve çevresel koruyucu faktörlerle ilgili olan araştırmalarda sağlam bireylerin diğerlerine göre zihinsel, akademik yetenek ve becerileri, espri ve mizah anlayışları daha üst düzeyde; uyku ve yeme alışkanlıkları daha düzenli; sağlam bireyler diğer insanlarla ilişkilerinde daha aktif; daha mutlu; daha sağlıklı; fiziksel olarak daha güçlüdür. Ayrıca cinsiyet psikolojik sağlamlıkla bağlantılıdır, riskle ya da olumsuz bir durumla karşılaşan kızların psikolojik sağlamlıkları daha yüksek; yoksulluk gibi risk etkenleriyle karşılaşan erkekler daha savunmasızdır. Aile parçalanmalarına ve toplumsal etkilere karşı erkekler davranışsal anlamda daha olumsuz tepki göstermektedir. Bununla beraber cinsiyetin psikolojik sağlamlığı etkileme gücü yaşa göre farklılık gösterebilmektedir. İlkokul çağında ekonomik zorluklardan erkekler daha çok etkilenirken gençlik çağında kızlar daha çok etkilenmektedir (Gizir, 2007, s. 118).

Psikolojik sağlamlıkla ilgili son zamanlarda araştırmacılar risk faktörlerinden çok koruyucu faktörler üzerine inceleme yapmakta, tüm olumsuzluklara karşı bireyin iyi oluşunu sağlayan etkenlerin neler olduğunu araştırmaktadır. Yüksek IQ, yüksek öz güven, iyi aile ilişkileri gibi koruyucu faktörler olarak bilinen değişkenlerin aynı zamanda bireyin psikolojik dayanıklılığında kaynaklanan olumlu sonuçlar da olabileceği belirtilmektedir (Kararımak, 2006, s. 133-134).

2.4. Psikolojik Sağlamlık ve Olumlu Sonuçlar

Risk durumunu tecrübe eden bireylerde, psikolojik sağlamlık olgusundan bahsedebilmek için risk faktörlerinin ve koruyucu faktörlerin yanı sıra olumlu uyarlamaya ve işlevselliğe katkı sağlayan olumlu bir sonucun belirlenmesi de gerekmektedir. Olumlu sonuçlar, risk içeren durumlar sonrası bireyin sağlıklı uyumuyla ve yeterlikleriyle bağlantı kuran pozitif ruh sağlığı ve gelişim göstergeleridir (MEB, 2021, s. 19). Konu ile ilgili kaynaklar incelendiğinde olumlu sonuç olarak nitelendirilen etkenlerin değişkenleri bireyde herhangi bir psikopatolojinin olmaması ve akademik başarı, sosyal yeterlik gibi olumlu bir durumun

ortaya çıkması şeklinde ele alınmaktadır (Gizir, 2007, s. 117). Araştırmalarda genellikle bu iki değişken öne çıksa da olumlu sonuç olarak kabul edilen farklı değişkenler de vardır. Dolayısıyla olumlu sonuçları saptarken farklı ölçütlerin dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin; bireyin yalnızca okul başarısının olumlu sonuç olarak kabul edilmesiyle belki de bireydeki yüksek iç stresin değerlendirilmemiş olacağı ifade edilmektedir. Bu yüzden olumlu sonuç olarak nitelendirilecek etkenler risk faktörleri ve koruyucu faktörlerin birbirini etkilemesiyle oluşabilecek tüm muhtemel sonuçları ihtiva etmesi gerekmektedir (Akar, 2018, s. 17).

Psikolojik sağlık araştırmalarında belirtilen yeterlik faktörleri maddeler halinde aşağıda yer almaktadır (Gizir, 2007, s. 117).

- Akademik başarı,
- Düşük davranış problemleri,
- Düşük duygusal problemler ya da belirtiler,
- Olumlu sosyal ilişkiler / sosyal yeterlik,
- Psikopatolojinin olmaması,
- Psikososyal uyum bileşenlerinin varlığı.

2.5. Çocuklarda Psikolojik Sağlık

Çocuklardaki psikolojik sağlık, bir çocuğun stresin nasıl üstesinden geldiği, travmadan nasıl kurtulduğu ve travma sonrasında nasıl iyileştiği ile ilgilenen genel bir kavramdır. Ayrıca psikolojik sağlık olumlu baş etmenin sonuçları olan adaptasyon ve yeterlik gibi olumlu gelişme, geleceğe yönelme ve umut ile ilgilidir (Gizir, 2007, s. 114).

Psikolojik sağlığın temelini oluşturan beceriler gerekli gayretle her yaşta gelişmektedir. Ancak çocukluk hiç şüphesiz yaşamın başlangıcını, gelişimin temelini oluşturmaktadır. Araştırmalarda olumlu iletişimin olduğu ev ortamında büyüyen; hassas, ilgili, sevecen ebeveynler tarafından yetiştirilen çocukların annesiyle ve babasıyla güvenli bir bağ kurduğu, bu güvenli bağlanmanın çocuğun psikolojik sağlığı için önemli olduğu belirtilmektedir (A. B. Selçuk, 2024). Doğuştan gelen kişisel özelliklerin ve yakın çevrenin de çocuğun psikolojik sağlığının gelişiminde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Yetenekli, yeterli, gelişimini olumlu tamamlayabilen; içinde bulunduğu çevre ve toplum tarafından desteklenen çocuklar zorlukların üstesinden gelebilmektedir. Çocuklarda bulunan zorlukların üstesinden gelebilme becerisi, çocukların ileride ayaklarının üstünde durabilmelerinin ve başarılı olmalarının temelini oluşturmaktadır (Seçkin ve Hasanoğlu, 2023, s. 19).

Çocukların zorlukların üstesinden gelebilmesi, ayaklarının üstünde durabilmesi için çocuklarda rezilyansın gelişmesi gerekmektedir. Bunun için şu koşullar gereklidir:

Ev dışından, kendisinden yaşça büyük, sorunlarını ve duygularını paylaşabileceği güvenilir bir kimsenin varlığı; gelecekle ilgili planlarının olması; hayatında koşulsuz sevildiğini hissettiği bir kişinin varlığı; her şeyin düzelebileceğine dair inancının bulunması; kendi kendine başardığı şeyler için ödüllendirilmesi; kendini sevmesi; mizah anlayışına sahip olması; olayların sonuçlanmasında kendi katkısını fark edebilmesi; otoriteyi anlama ve bununla başa çıkabilme yolları geliştirmesi; ödevde odaklanması ve uzun süre onunla uğraşması; örnek aldığı ve büyüdüğü zaman onun gibi olmak isteyeceği bir yetişkinin varlığı; sorunu olduğu zaman güvenilebileceği bir ailesinin olduğunu hissetmesi; yaptığı şeylerde başarılı olmayı istemesi; yeni şeyler denemek istemesi (Seçkin ve Hasanoğlu, 2023, s. 24-25).

Sonuç olarak, çocukluk döneminde birey hayal kırıklıklarıyla, zorlu yaşam olaylarıyla, kısacası risk içeren birçok durumla karşılaşmaktadır. Çocukların bu risk içeren durumları, kendilerini ve becerilerini geliştirecekleri, çözümler üretebilmeyi öğrenecekleri, sorunların üstesinden gelebilecekleri fırsatlar olarak görmelerini sağlamak gerekmektedir. Bu da çocuğun kişilik özelliklerinin, yeteneklerinin, ilgi alanlarının desteklenmesiyle, koşulsuz sevgiyle, çocuğu anlamakla, dinlemekle, görmekle, çocuğa inanmakla mümkündür. Çocukların psikolojik olarak sağlam ve esnek olmalarını bu faktörler sağlamakta ve desteklemektedir (Kanburoğlu, 2021).

2.6. Ergenlerde Psikolojik Sağlık

Ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe geçişte gelişimsel bir basamak; birçok önemli değişimin yaşandığı, bazen de karmaşanın egemen olduğu bir geçiş dönemidir. Bu dönemde birey büyüme, olgunlaşma ve gelişme için yeni imkânlar ve deneyimler kazanırken akademik, sosyal ve kişisel adaptasyonunu etkileyecek bazı risk veya olumsuz durumlar ile karşılaşabilmektedir. Bu durumlar karşısında bireylerin birtakım özellikleri, bazılarını daha güçlü kılmakta ve karşılaştıkları istismar, yoksulluk gibi risk veya olumsuz durumların daha etkili bir şekilde üstesinden gelmelerine yardımcı olmaktadır (Arslan, 2015, s. 73-74).

Birçok kuramcı ve araştırmacı tarafından geçiş dönemi olarak nitelendirilen ergenlik dönemindeki erinlik ile oluşan psikolojik, fiziksel, cinsel ve duygusal değişimler ergeni etkilemektedir. Bu dönemi biyolojik temelli kuramları benimseyenler "fırtına ve stres" dönemi; analitik temelli kuramları benimseyenler ise bireyselleşmenin önemli olduğu, iç çatışmalar ile davranışların değiştiği bir dönem olarak tanımlamaktadır. Ayrıca ergenlik dönemi, kimlik oluşturma sürecinin yaşandığı bir dönemdir (Akar, 2018, s. 34).

Ergenlik, hızlı değişimlerin belirttiği bir dönem olduğu için bireyi kolay kırılabilir, üzülebilir duruma getirebilmektedir. Ergenlik döneminde olan bir birey, olumsuz bir durumla karşı karşıya gelme bile kendini psikolojik olarak savunmasız hissedebilmektedir. Böyle hassas bir dönemde olumsuz bir durumun ortaya çıkması, ergenlik dönemindeki birey için şüphesiz

daha yıpratıcı olmaktadır. Olumsuz bir durumun ortaya çıkma sıklığı da ergenlik dönemindeki bireyin uyumunu doğrudan etkilemektedir (Turgut, 2015, s. 3).

Ergenlik dönemindeki psikolojik sağlamlıkla; risk içeren bir durumla başa çıkma, kendine güvenme, etkili iletişim becerilerine sahip olma, özerk (otonom) olma, sosyal olma, yumuşak mizaca sahip olma özelliklerinin bağlantılıdır. Ailedeki olumlu ilişkiler, ailedeki duygusal destek, güçlü aile bağları, güvenli bağlanma, akranlarla ve yetişkinlerle kurulan olumlu ilişkiler, toplum ve çevreyle olumlu etkileşim de ergenlik dönemindeki bireyin psikolojik sağlamlığını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır (Turgut, 2015, s. 3).

Sonuç olarak ergenlik döneminde birey risk içeren birçok durumla karşılaşabilmektedir. Ergenlik dönemindeki bireylerin daha çok içe ve dışa yönelim davranış problemleri yaşamaması, olumsuz durumların üstesinden gelmesi, normal gelişim sürecini devam ettirebilmesi için psikolojik olarak sağlam olması gerekmektedir (Arslan, 2015, s. 75).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, kişisel bilgi formu, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ), Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) kullanılarak elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle çözümlenmiştir. Araştırma, araştırma yöntemlerinden nicel araştırma yöntemi; veri tarama modellerinden genel tarama modeli olan ilişkisel tarama modeli çalışmaları kapsamındadır.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın katılımcıları 790 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların 487'si kız, 303'ü erkek öğrencidir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar Çorum il merkezinde yaşamaktadır. Katılımcılar ortaokul ve lise öğrencisi olup yaşları 11-16 arasında değişmektedir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Tablo 3.1. Katılımcılara ait demografik özelliklerin dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kadın	487	61.6
	Erkek	303	38.4
Yaş	11	130	16.5
	12	131	16.6
	13	173	21.9
	14	123	15.6
	15	121	15.3
	16	112	14.2
	Kardeşi olma durumu	Evet	705
Hayır		85	10.8
Kardeş sayısı	1	287	36.3
	2	291	36.8
	3	109	13.8
	4	18	2.3
	Var	69	8.7
Ailede anne, baba ve kardeş dışında birinin yaşama durumu	Yok	721	91.3
	Evet	756	95.7
Anne babayla yaşama durumu	Hayır	34	4.3
	Evet	756	95.7
Anne babanın hayatta olma durumu	Anne hayatta	12	1.5
	Baba hayatta	6	0.8
	Her ikisi de hayatta	769	97.3
	Her ikisi de hayatta değil	3	0.4
Ailede psikolojik-ruhsal hastalığı olan birinin bulunma durumu	Evet	15	1.9
	Hayır	775	98.1
Ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma durumu	Evet	117	14.8
	Hayır	673	85.2
Kendinizde psikolojik-ruhsal hastalık olma durumu	Evet	11	1.4
	Hayır	779	98.6
Kendinizde kronik hastalık olma durumu	Evet	43	5.4
	Hayır	747	94.6
Hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumu	Evet	82	10.4
	Hayır	708	89.6
Aile ekonomik durum	Düşük	46	5.8
	Orta	609	77.1
	Yüksek	135	17.1
Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma durumu	Evet	64	8.1
	Hayır	726	91.9
	Toplam	790	100.0

Tablo 3.1'deki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, cinsiyet dağılımına göre katılımcıların, %61.6'sı kadın (n = 487), %38.4'ü erkek (n = 303) olarak belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre katılımcıların %16.5'i (n = 130) 11 yaşında, %16.6'sı (n = 131) 12 yaşında,

%21.9'u (n = 173) 13 yaşında, %15.6'sı (n = 123) 14 yaşında, %15.3'ü (n = 121) 15 yaşında ve %14.2'si (n = 112) 16 yaşındadır. Kardeşi olma durumu açısından, katılımcıların %89.2'sinin kardeşi olduğu (n = 705), %10.8'inin kardeşi olmadığı (n = 85) tespit edilmiştir. Kardeş sayısına göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %36.3'ü 1 kardeşe (n = 287), %36.8'i 2 kardeşe (n = 291), %13.8'i 3 kardeşe (n = 109) ve %2.3'ü 4 kardeşe (n = 18) sahiptir.

Ailede anne, baba ve kardeş dışında birinin olma durumu açısından, katılımcıların %8.7'sinin ailesinde anne, baba ve kardeş dışında birinin olduğu (n = 69), %91.3'ünün ailesinde anne, baba ve kardeş dışında birinin olmadığı (n = 721) tespit edilmiştir. Katılımcıların %95.7'si anne babasıyla yaşamakta (n = 756), %4.3'ü ise anne babasıyla yaşamamaktadır (n = 34).

Anne ve/veya baba hayatta olma durumu incelendiğinde, katılımcıların %1.5'inin sadece annesi (n = 12), %0.8'inin sadece babası (n = 6) hayatta iken %97.3'ünün her ikisi de hayattadır (n = 769). %0.4'lük bir kesimde ise her iki ebeveyn de hayatta değildir (n = 3).

Ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olan katılımcıların oranı %1.9 (n = 15) olup katılımcıların %98.1'inin (n = 775) ailesinde böyle bir hastalık bulunmamaktadır. Ailesinde kronik hastalığı olan katılımcıların oranı %14.8 (n = 117), olmayanların oranı ise %85.2'dir (n = 673). Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olan katılımcıların oranı %1.4 (n = 11) olup katılımcıların %98.6'sında (n = 779) böyle bir durum bulunmamaktadır. Kendisinde kronik hastalık olan katılımcıların oranı %5.4 (n = 43), olmayanların oranı ise %94.6'dır (n = 747).

Katılımcıların %10.4'ü (n = 82) hastalık, kaza veya ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşamışken %89.6'sı (n = 708) böyle bir olay yaşamamıştır. Ailelerin ekonomik durumu incelendiğinde, katılımcıların %5.8'i düşük (n = 46), %77.1'i orta (n = 609) ve %17.1'i yüksek (n = 135) gelir düzeyine sahiptir.

Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan katılımcıların oranı %8.1 (n = 64) olup katılımcıların %91.9'u (n = 726) böyle bir şiddete maruz kalmamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin verilerini toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ), Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu (EK-1)

Araştırmacı tarafından 11-16 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne, baba ve kardeş hariç ailedeki kişi sayısı bilgilerini; anne babayla yaşama, anne babanın

hayatta olma, ailesinde psikolojik ve/veya kronik hastalığı olan birinin bulunma, kendisinde psikolojik ve/veya kronik hastalık olma, olumsuz bir olay yaşama, arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma ve aile ekonomik durumlarını tespit etmek amacıyla hazırlanan formdur.

3.3.2. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği (AÇAMDÖ) (EK-2)

Koç ve Cengil (2023) tarafından geliştirilen ölçekle, aile içinde çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyumun belirlenmesi, böylece ailelerdeki çocuk ve ergenlere uygulanan manevi danışmanlık çalışmalarının sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, çocuk ve ergenler açısından da ailede yaşanan sorunun kaynağının ne olduğunun belirlenmesi ve ona göre müdahale edilmesi amaçlanmaktadır (s. 388).

Ölçeğin KMO değerinin 0,86; Barlett testine göre kay kare değerinin anlamlı olduğu belirtilmektedir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) sonucu ölçek, 37 madde ve 8 faktörden oluşmakta; toplam varyansın %63,29'unu açıklamaktadır. Aileye bağlılık, anneye bağlılık, babaya bağlılık, bencillik, iyimserlik, kötümserlik, manevi değerlere saygı, sorumluluk isimleri verilen faktörlerin yük değerleri 0,98-0,51 arasında değişmektedir.. Ölçekteki 8 maddenin olumsuz olarak yazıldığı, gelecek araştırmalarda bu maddelerin analiz öncesinde ters madde biçiminde kodlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ölçek maddeleri 5'li likert tipi ölçekteki maddeler "Hiç katılmıyorum." (1), "Nadiren katılıyorum." (2), "Kısmen katılıyorum." (3), "Çoğunlukla katılıyorum." (4), "Tamamen katılıyorum." (5) şeklinde derecelendirilmektedir. 29 olumlu ve 8 olumsuz maddeden oluşan bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 37 ve en yüksek puan ise 185'tir. Dolayısıyla ölçekten 37 puan alınmasının ailede çocuğun ve ergenin manevi doyumun niteliğinin "Hiç katılmıyorum" düzeyine; 185 puan alınmasının ise "Tamamen katılıyorum" düzeyine karşılık geldiği belirtilmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) aşamasında, değerlerin $X^2=2,08$ ve RMSEA=0,04, diğer uyum indekslerinin SRMR=0,07, CFI=0,93, IFI=0,93, PGFI=0,73, PNFI=0,78 ve TLI=0,92 olarak tespit edildiği belirtilmektedir. Bu değerler, ölçeğin yapı uyumunun iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Cronbach's Alpha katsayısının ölçeğin tümü için 0,89; faktörler için sırasıyla 0,89, 0,83, 0,76, 0,91, 0,74, 0,81, 0,72 ve 0,78 olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Böylelikle ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe ve maddelerin iç tutarlılığa sahip olduğunun belirlendiği ifade edilmektedir. Korelasyon analizinde ölçekteki tüm faktörler arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Aralarındaki ilişkinin 0,18 ile 0,59 arasında değiştiği faktörlerin birbiriyle orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkisinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca formun son halinde yer alan maddeler için üst ve alt gruplar arasında yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda, 37 maddenin her biri için alt ve üst grup madde ortalamaları incelendiğinde üst grup lehine bir durumun bulunduğu görülmektedir. Bu sonuç, ölçeğin her maddesinin ayırt edicilik özelliğinin bulunduğunu göstermektedir. Geliştirilen "Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)"nün 9-18 yaş

grubu için oldukça tatminkâr sonuçlar verdiği belirtilmektedir. Tüm bu analizlerin sonucu olarak; “Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)”nün yapılacak araştırmalarda ve danışmanlık sürecinde kullanılabilir bir ölçek olduğu ifade edilmektedir (Koç ve Cengil, 2023, s. 389-390).

3.3.3. Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği (ÇGPSÖ-28) (EK-3)

Arslan (2015) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçekle çocuklarda ve ergenlerde psikolojik sağlamlığı ölçmek amaçlanmaktadır. 11 farklı ülkeden toplanan veriler ışığında geliştirilen ölçeğin 28 maddelik orijinal formu üç alt ölçek ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır. 5’li likert tipi ölçekteki maddeler “Beni hiç tanımlamıyor (1)”, “Çok az tanımlıyor (2)”, “Biraz tanımlıyor (3)”, “Oldukça tanımlıyor (4)”, “Beni tamamen tanımlıyor (5)” şeklinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin önce araştırmacı tarafından Türkçe’ye, Eğitim Bilimleri alanından iki öğretim üyesi tarafından yeniden Türkçe’den İngilizce’ye çevrildiği, son olarak her iki dili etkili bir şekilde kullanabilen alandan üçüncü bir öğretim üyesi tarafından çeviriler karşılaştırılarak ölçeğe son şeklin verildiği belirtilmektedir. Ölçeğin çeviri çalışması yapıldıktan sonra, ölçeğin son halinin yaşları 12 ile 18 arasında değişen 422 (Ortalama= 15.42, SD= 1.48, %39.9 kız ve %48.7 erkek) lise öğrencisine uygulandığı ve doğrulayıcı faktör analizi ile faktör yapısının incelendiği ifade edilmektedir. Analiz sonuçları ölçeğin üç faktörlük yapısının iyi düzeyde uyum değerleri ürettiğini göstermektedir [$\chi^2 = 1121.21$, $sd = 342$, $p = 0.00$; $\chi^2 / sd = 3.27$; GFI = .86; CFI = .96; NFI = .94; IFI = .96; RFI = .94; REMSA = .069; SRMR = .056]. Standardize edilmiş regresyon değerleri .37 ile .74 arasında değiştiği ve toplam iç tutarlılık katsayısının .92 bulunduğu belirtilmektedir. Madde toplam korelasyon değerleri .43 ile .65, alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları .80 ve .82 arasında değişmektedir. Analiz sonuçları ölçeğin ergenlerde psikolojik sağlamlığı değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Arslan, 2015, s. 75).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada yararlanılacak ölçme araçlarının kullanımı için ölçme araçlarını geliştiren ve Türkçe’ye uyarlayan araştırmacılardan elektronik posta aracılığıyla gerekli izinler alındı (EK-4). Araştırma konusunun kapsadığı çalışmaların yapılabilmesi için Hitit Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu onayı alındı (EK-5). Araştırmadaki kişisel bilgi formu ve ölçeklerin 11-16 yaş aralığındaki öğrencilere uygulanabilmesi için Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’nden, Ölçü ve Çözüm Eğitim Kurumları’ndan gerekli izinler alındı (EK 6-7-8). Gerekli izinler alındıktan sonra Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’ne bağlı EK-9’da yer alan gençlik merkezleri ile Ölçü ve Çözüm Eğitim Kurumları’na araştırmacı bizzat giderek öğrencilerle tanıştı. Öğrenciler araştırmanın konusu, amacı, önemi, bilgilendirilmiş veli/vasi olur formu (EK 10), kişisel bilgi formu ve ölçekler hakkında bilgilendirildi. Çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı

olduğu belirtildi. Çalışmaya katılmak isteyen öğrencilere bilgilendirilmiş veli/vasi olur formu dağıtıldı. Bilgilendirilmiş veli/vasi olur formunu velisi ve kendisi eksiksiz bir şekilde doldurup teslim eden öğrencilerden kişisel bilgi formunu ve ölçekleri doldurmaları istendi. Öğrencilerin form ve ölçekleri doldurmaları 15-20 dakika sđrdđ. Çalışma tamamlandıktan sonra isteyen öğrencilere çalışma sonuçları hakkında bilgi verilebileceği ifade edildi.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada, istatistiksel analizler IBM SPSS 27 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Demografik değişkenler dikkate alınarak ölçeklerin ortalama puanlarındaki farklılıkları incelemek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi ve ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA testinin varsayımlarının karşılanmadığı durumda Kruskal Wallis-H testi tercih edilmiştir. Yordayıcı değişkenleri test etmek için ise oklu Doğrusal Regresyon analiz yöntemleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin ynđnđ ve gđcđnđ belirlemek için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Tđm istatistiksel analizler %95 gđven aralığıyla gerçekleştirilmiş ve anlamlılık dđzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde betimsel analizlere ait bulgular; korelasyon, regresyon ve karşılaştırma analizi bulguları yer almaktadır.

4.1. Betimsel Analizlere Ait Bulgular

Tablo 4.1. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeğine ait betimsel istatistiklerin ve basıklık, çarpıklık, cronbach alpha katsayılarının incelenmesine ilişkin bulgular.

	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Maks</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Basık.</i>	<i>Çarpık.</i>	(α)
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	790	9	45	37.63	7.59	1.57	-1.27	0.95
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	790	6	30	24.02	6.25	0.61	-1.14	0.95
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	790	6	25	21.36	4.25	0.76	-1.19	0.94
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	790	3	15	12.72	2.68	0.46	-1.09	0.90
AÇAMDÖ Bencillik	790	9	20	18.30	2.47	1.88	-1.57	0.83
AÇAMDÖ Sorumluluk	790	5	15	13.30	2.49	1.41	-1.50	0.85
AÇAMDÖ Kötümserlik	790	6	20	17.73	3.21	1.48	-1.49	0.88
AÇAMDÖ İyimserlik	790	3	15	12.96	2.58	1.36	-1.28	0.91
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	790	34	140	117.57	20.49	1.35	-1.16	0.97
Bireysel Kaynaklar	790	12	55	45.91	8.13	0.65	-0.92	0.92
Aile ile İlişkiler	790	7	35	29.76	5.74	1.57	-1.31	0.92
Bağlamsal Kaynaklar	790	11	50	41.90	7.63	1.71	-1.26	0.91

Tablo 4.1'deki verilere göre, Anneye Bağlılık Faktörü'nün minimum puanı 9, maksimum puanı ise 45 olarak belirlenmiştir ($\bar{X} = 37.63$, $SS = 7.59$). Bu faktörün basıklık değeri 1.57, çarpıklık değeri -1.27, güvenilirlik katsayısı (Cronbach's α) ise 0.95'tir. Babaya Bağlılık Faktörü'nde minimum puan 6, maksimum puan 30 olup ($\bar{X} = 24.02$, $SS = 6.25$), faktörün basıklık değeri 0.61, çarpıklık değeri -1.14 ve güvenilirlik katsayısı 0.95 olarak kaydedilmiştir. Aileye Bağlılık Faktörü'nde minimum puan 6, maksimum puan 25 olarak ölçülmüştür ($\bar{X} = 21.36$, $SS = 4.25$); faktörün basıklık değeri 0.76, çarpıklık değeri -1.19, güvenilirlik katsayısı ise 0.94'tür.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde minimum puan 3, maksimum puan 15 olup ($\bar{X} = 12.72$, $SS = 2.68$), faktörün basıklık değeri 0.46, çarpıklık değeri -1.09, güvenilirlik katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır. Bencillik Faktörü'nde ise minimum puan 9, maksimum puan 20'dir ($\bar{X} = 18.30$, $SS = 2.47$); faktörün basıklık değeri 1.88, çarpıklık değeri -1.57 ve güvenilirlik katsayısı 0.83'tür. Sorumluluk Faktörü'nde minimum puan 5, maksimum puan 15 olarak saptanmıştır ($\bar{X} = 13.30$, $SS = 2.49$); bu faktörün basıklık değeri 1.41, çarpıklık değeri -1.50 ve güvenilirlik

katsayısı 0.85'tir. Kötümserlik Faktörü'nde minimum puan 6, maksimum puan 20 olarak kaydedilmiş ($\bar{X} = 17.73$, $SS = 3.21$), faktörün basıklık değeri 1.48, çarpıklık değeri -1.49 ve güvenilirlik katsayısı 0.88 olarak tespit edilmiştir.

İyimserlik Faktörü'nün minimum puanı 3, maksimum puanı ise 15'tir ($\bar{X} = 12.96$, $SS = 2.58$); bu faktörün basıklık değeri 1.36, çarpıklık değeri -1.28, güvenilirlik katsayısı 0.91 olarak hesaplanmıştır.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nde minimum puan 34, maksimum puan 140'tır ($\bar{X} = 117.57$, $SS = 20.49$), faktörün basıklık değeri 1.35, çarpıklık değeri -1.16 ve güvenilirlik katsayısı 0.97'dir. Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde minimum puan 12, maksimum puan 55 olarak belirlenmiş ($\bar{X} = 45.91$, $SS = 8.13$), faktörün basıklık değeri 0.65, çarpıklık değeri -0.92 ve güvenilirlik katsayısı 0.92 olarak ölçülmüştür. Aile ile İlişkiler Faktörü'nde minimum puan 7, maksimum puan 35'tir ($\bar{X} = 29.76$, $SS = 5.74$), faktörün basıklık değeri 1.57, çarpıklık değeri -1.31 ve güvenilirlik katsayısı 0.92'dir. Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde ise minimum puan 11, maksimum puan 50 olarak kaydedilmiş ($\bar{X} = 41.90$, $SS = 7.63$), faktörün basıklık değeri 1.71, çarpıklık değeri -1.26 ve güvenilirlik katsayısı 0.91 olarak belirlenmiştir.

Bu verilerden yola çıkarak, ölçeklerin güvenilirlik düzeyleri Cronbach Alfa katsayıları ile değerlendirilmiş ve tüm katsayıların 0.60'ın üzerinde olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir (Can, 2014). Ayrıca, ölçeklerin normal dağılıma uygunluğu incelenmiş, basıklık ve çarpıklık katsayılarının ± 2 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, ölçeklerin normal dağılım varsayımını karşıladığını ortaya koymaktadır (Hahs-Vaughn & Lomax, 2020).

4.2. Korelasyon Analizi Bulguları

Tablo 4.2. Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği arasındaki ilişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1-AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	1											
2-AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	.58**	1										
3-AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	.79**	.72**	1									
4-AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	.74**	.74**	.81**	1								
5-AÇAMDÖ Bencillik	.57**	.62**	.63**	.64**	1							
6-AÇAMDÖ Sorumluluk	.64**	.78**	.76**	.74**	.65**	1						
7-AÇAMDÖ Kötümserlik	.62**	.66**	.72**	.70**	.70**	.73**	1					
8-AÇAMDÖ İyimserlik	.58**	.59**	.65**	.63**	.62**	.67**	.77**	1				
9-Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği	.75**	.67**	.83**	.75**	.60**	.73**	.70**	.67**	1			
10-Bireysel Kaynaklar	.71**	.61**	.77**	.70**	.55**	.65**	.63**	.62**	.96**	1		
11-Aile ile İlişkiler	.79**	.70**	.87**	.78**	.64**	.76**	.74**	.69**	.94**	.85**	1	
12-Bağlamsal Kaynaklar	.68**	.62**	.77**	.68**	.55**	.70**	.65**	.63**	.96**	.87**	.85**	1

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Tablo 4.2'deki sonuçlar incelendiğinde, Anneye Bağlılık Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .75, p < .001$). Aynı şekilde, Anneye Bağlılık Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .71, p < .001$). Ayrıca, Anneye Bağlılık Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında da yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .79, p < .001$) ve Anneye Bağlılık Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .68, p < .001$).

Babaya Bağlılık Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .67, p < .001$). Babaya Bağlılık Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .61, p < .001$). Bununla birlikte, Babaya Bağlılık Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .70, p < .001$) ve Babaya Bağlılık Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .62, p < .001$).

Aileye Bağlılık Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .83, p < .001$). Aynı zamanda, Aileye Bağlılık Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .77, p < .001$). Ayrıca, Aileye Bağlılık Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .87, p < .001$) ve Aileye Bağlılık Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .77, p < .001$).

Manevi Değerlere Saygı Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .75, p < .001$). Bunun yanında, Manevi Değerlere Saygı Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .70, p < .001$). Ayrıca, Manevi Değerlere Saygı ile Aile ile İlişkiler arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .78, p < .001$) ve Manevi Değerlere Saygı ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .69, p < .001$).

Bencillik Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .60, p < .001$). Aynı şekilde, Bencillik Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .55, p < .001$). Bencillik Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .64, p < .001$) ve Bencillik Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .55, p < .001$).

Sorumluluk Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .73, p < .001$). Sorumluluk Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .65, p < .001$).

Aynı zamanda, Sorumluluk Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .76, p < .001$) ve Sorumluluk Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .71, p < .001$).

Kötümserlik Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .70, p < .001$). Bunun yanında, Kötümserlik Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında da pozitif bir korelasyon gözlemlenmiştir ($r = .63, p < .001$). Ayrıca, Kötümserlik Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .74, p < .001$) ve Kötümserlik Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .65, p < .001$).

İyimserlik Faktörü ile Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .67, p < .001$). İyimserlik Faktörü ile Bireysel Kaynaklar arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .62, p < .001$). Ayrıca, İyimserlik Faktörü ile Aile ile İlişkiler arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .69, p < .001$) ve İyimserlik Faktörü ile Bağlamsal Kaynaklar arasında da yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .63, p < .001$).

4.3. Regresyon Analizi Bulguları

Tablo 4.3. Manevi doyumun psikolojik sağlamlığı yordamasına ilişkin bulgular

	B	SH	B	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
Anneye Bağlılık	0.51	0.08	0.19	6.09	<.001***	0.35	0.67
Babaya Bağlılık	0.03	0.10	0.01	0.26	0.796	-0.18	0.23
Aileye Bağlılık	2.03	0.19	0.42	10.97	<.001***	1.67	2.40
Manevi Değerlere Saygı	0.48	0.27	0.06	1.79	0.073	-0.05	1.01
Bencillik	-0.09	0.22	-0.01	-0.41	0.681	-0.53	0.34
Sorumluluk	1.07	0.28	0.13	3.80	<.001***	0.52	1.63
Kötümserlik	0.20	0.22	0.03	0.94	0.349	-0.22	0.63
İyimserlik	1.11	0.23	0.14	4.77	<.001***	0.65	1.56
$R=.87 \quad R^2=.75 \quad F_{(8,781)}=295.99 \quad p<.001***$							

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$; Not, GA: Güven Aralığı

Tablo 4.3'teki Regresyon analizi sonuçları değerlendirildiğinde, Anneye Bağlılık ($B = 0.51, SE = 0.08, \beta = 0.19, t(790) = 6.09, p < .001$), Aileye Bağlılık ($B = 2.03, SE = 0.19, \beta = 0.42, t(790) = 10.97, p < .001$), Sorumluluk ($B = 1.07, SE = 0.28, \beta = 0.13, t(790) = 3.80, p < .001$) ve İyimserlik ($B = 1.11, SE = 0.23, \beta = 0.14, t(790) = 4.77, p < .001$) faktörleri Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisi göstermektedir.

Babaya Bağlılık ($B = 0.03$, $SE = 0.10$, $\beta = 0.01$, $t(790) = 0.26$, $p = .796$), Manevi Değerlere Saygı ($B = 0.48$, $SE = 0.27$, $\beta = 0.06$, $t(790) = 1.79$, $p = .073$), Bencillik ($B = -0.09$, $SE = 0.22$, $\beta = -0.01$, $t(790) = -0.41$, $p = .681$) ve Kötümserlik ($B = 0.20$, $SE = 0.22$, $\beta = 0.03$, $t(790) = 0.94$, $p = .349$) faktörleri ise anlamlı bir etkide bulunmamıştır.

Bu sonuçlar bağlamında, Modelin genel uyumu $R = .87$, $R^2 = .75$ olup, model bağımlı değişkendeki varyansın %75'ini açıklamaktadır. Regresyon modeli anlamlıdır ($F(8, 781) = 295.99$, $p < .001$).

4.4. Karşılaştırma Analizi Bulguları

Tablo 4.4. Cinsiyete göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Kadın ¹ (n=487)		Erkek ² (n=303)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	37.14	7.61	38.41	7.52	-2.29	788	0.022*	2>1
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	23.53	6.47	24.81	5.81	-2.81	788	0.005**	2>1
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	21.24	4.36	21.57	4.06	-1.06	788	0.289	-
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.54	2.73	13.00	2.57	-2.33	788	0.020*	2>1
AÇAMDÖ Bencillik	18.26	2.48	18.38	2.47	-0.65	788	0.517	-
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.21	2.53	13.44	2.43	-1.25	788	0.212	-
AÇAMDÖ Kötümserlik	17.61	3.22	17.94	3.18	-1.41	788	0.158	-
AÇAMDÖ İyimserlik	12.78	2.60	13.23	2.53	-2.40	788	0.017*	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	117.02	19.90	118.46	21.40	-0.94	605.493	0.346	-
Bireysel Kaynaklar	45.67	7.96	46.30	8.40	-1.04	614.525	0.297	-
Aile ile İlişkiler	29.65	5.70	29.93	5.81	-0.66	788	0.511	-
Bağlamsal Kaynaklar	41.70	7.38	42.23	8.00	-0.95	788	0.341	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.4'teki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 37.14$, $SS = 7.61$) ve erkekler ($\bar{X} = 38.41$, $SS = 7.52$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -2.29$, $p = .022$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 23.53$, $SS = 6.47$) ve erkekler ($\bar{X} = 24.81$, $SS = 5.81$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -2.81$, $p = .005$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 21.24$, $SS = 4.36$) ve erkekler ($\bar{X} = 21.57$, $SS = 4.06$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.06$, $p = .289$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 12.54$, $SS = 2.73$) ve erkekler ($\bar{X} = 13.00$, $SS = 2.57$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -2.33$, $p = .020$.

Bencillik Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 18.26$, $SS = 2.48$) ve erkekler ($\bar{X} = 18.38$, $SS = 2.47$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.65$, $p = .517$.

Sorumluluk Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 13.21$, $SS = 2.53$) ve erkekler ($\bar{X} = 13.44$, $SS = 2.43$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.25$, $p = .212$.

Kötümserlik Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 17.61$, $SS = 3.22$) ve erkekler ($\bar{X} = 17.94$, $SS = 3.18$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.41$, $p = .158$.

İyimserlik Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 12.78$, $SS = 2.60$) ve erkekler ($\bar{X} = 13.23$, $SS = 2.53$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -2.40$, $p = .017$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde kadınlar ($\bar{X} = 117.02$, $SS = 19.90$) ve erkekler ($\bar{X} = 118.46$, $SS = 21.40$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(605.49) = -0.94$, $p = .346$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 45.67$, $SS = 7.96$) ve erkekler ($\bar{X} = 46.30$, $SS = 8.40$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(614.53) = -1.04$, $p = .297$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 29.65$, $SS = 5.70$) ve erkekler ($\bar{X} = 29.93$, $SS = 5.81$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.66$, $p = .511$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kadınlar ($\bar{X} = 41.70$, $SS = 7.38$) ve erkekler ($\bar{X} = 42.23$, $SS = 8.00$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.95$, $p = .341$.

Araştırma verilerinin cinsiyete göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye ve Babaya Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, İyimserlik Faktörleri'nde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Aileye Bağlılık, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik Faktörleri'nde ise kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre "**H3a:** Erkeklerin manevi doyum düzeyi kadınların manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." hipotezi kısmen doğrulanmış, "**H3b:** Erkeklerin psikolojik sağlamlık düzeyi kadınların psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezi doğrulanmamıştır.

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde maneviyat algısı, manevi doyum düzeyi cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir (Toprak, 2014, Baştürk, 2022; Yılmaz ve Söylev, 2023). Gizir (2007) ve Turgut (2015), cinsiyetin psikolojik sağlamlık ile de ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ancak çocukluk ve ergenlik dönemlerinde psikolojik sağlamlık düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediğini ortaya koyan araştırmalar da vardır (Ergün, 2016; Topbay, 2016; Güler, 2021; Karcı ve Balcı Çelik, 2024). Günümüzde her iki cinsiyetteki çocukların ve ergenlerin görev ve sorumluluklarıyla, yaşantılarıyla ilgili konularda görüşlerini, beklentilerini rahat bir şekilde dile getirmesi psikolojik sağlamlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmamasını etkilemiş olabilir.

Tablo 4.5. Yaşa göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Yaş												F(5,78 4)	P	Post- Hoc
	11 ¹ (n=130)	12 ² (n=131)	13 ³ (n=173)	14 ⁴ (n=123)	15 ⁵ (n=121)	16 ⁶ (n=112)	11 ¹ (n=130)	12 ² (n=131)	13 ³ (n=173)	14 ⁴ (n=123)	15 ⁵ (n=121)	16 ⁶ (n=112)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS			
AÇAMDÖ _{Anneye Bağlılık}	39.52	6.92	38.53	7.43	37.89	6.31	36.65	7.29	36.34	9.30	36.46	8.15	4.27	0.001*	1>4,5,6
AÇAMDÖ _{Babaya Bağlılık}	25.60	5.18	25.23	5.78	24.67	5.52	23.59	6.32	21.86	7.19	22.55	6.90	7.88	<.001*	1,2,3>5
AÇAMDÖ _{Aileye Bağlılık}	22.28	3.93	21.76	4.16	21.64	3.94	21.29	3.86	20.45	4.66	20.49	4.82	4.34	0.001*	1>5,6
AÇAMDÖ _{Manevi Değerlere Saygı}	13.18	2.32	12.98	2.60	12.90	2.43	12.61	2.72	12.28	2.83	12.17	3.15	3.49	0.004*	1>5,6
AÇAMDÖ _{Bencillik}	18.75	2.19	18.21	2.69	18.59	2.16	18.38	2.64	17.72	2.69	18.00	2.43	3.64	0.003*	1,3>5
AÇAMDÖ _{Sorumluluk}	13.65	2.36	13.56	2.35	13.61	2.03	12.98	2.66	12.55	3.01	13.28	2.47	4.35	0.001*	1,2,3>5
AÇAMDÖ _{Kötümselik}	18.41	2.99	18.03	3.07	18.01	3.06	18.15	2.74	16.86	3.71	16.66	3.32	7.10	<.001*	1,2,3,4>6
AÇAMDÖ _{iyim serlik}	13.28	2.66	13.21	2.29	13.24	2.23	13.27	2.42	12.02	3.23	12.52	2.45	5.84	<.001*	1,2,3,4>5
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	122.3	19.4	120.4	20.9	118.8	17.3	115.9	20.0	114.9	23.6	111.1	20.6	5.31	<.001*	1>5
Bireysel Kaynaklar	9	2	4	2	9	6	6	3	8	8	4	8		**	1,2,3>6
Aile İlişkiler	47.45	7.96	46.82	8.23	46.26	7.21	45.11	7.97	45.20	9.15	44.18	8.24	3.28	0.006*	1>6
Bağlamsal Kaynaklar	31.16	5.35	30.24	5.63	30.22	4.82	29.56	5.57	28.65	6.90	28.25	5.97	4.88	<.001*	1>5,6
	43.78	6.80	43.37	7.80	42.41	6.27	41.29	7.71	41.12	8.62	38.71	7.96	7.27	<.001*	1,2,3>6

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 4.5'teki bulgularda, Anneye Bağlılık Faktörü'nden (F(5.784)=4.27, p<.05) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 14, 15 ve 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Babaya Bağlılık Faktörü'nden (F(5.784)=7.88, p<.05) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11, 12 ve 13 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12 ve 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı; 11 ve 12 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 ve 12 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aileye Bağlılık Faktörü'nden (F(5.784)=4.34, p<.05) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre

gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 15 ve 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nden ($F(5.784)=3.49, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 15 ve 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bencillik Faktörü'nden ($F(5.784)=3.64, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 ve 13 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 ve 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Sorumluluk Faktörü'nden ($F(5.784)=4.35, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11, 12 ve 13 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12 ve 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Kötümserlik Faktörü'nden ($F(5.784)=7.10, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11, 12, 13 ve 14 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12, 13 ve 14 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı; 11 ve 14 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 ve 14 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

İyimserlik Faktörü'nden ($F(5.784)=5.84, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11, 12, 13 ve 14 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12, 13 ve 14 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nden ($F(5.784)=5.31, p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 15 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı; 11, 12 ve 13 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12 ve 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bireysel Kaynaklar alt ölçeğinden ($F(5.784)=3.28$, $p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aile ile İlişkiler alt ölçeğinden ($F(5.784)=4.88$, $p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, 11 yaşında olanların aldığı puanları 15 ve 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı; 13 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bağlamsal Kaynaklar alt ölçeğinden ($F(5.784)=7.27$, $p<.05$) alınan puanlar yaş açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, 11, 12 ve 13 yaşında olanların aldığı puanları 16 yaşında olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 11, 12 ve 13 yaşında olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Araştırma verilerininin yaşa göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde 11-16 yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de 11-16 yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H4_a**: Yaşa göre manevi doyumda anlamlı bir fark vardır." ve "**H4_b**: Yaşa göre psikolojik sağlamlıkta anlamlı bir fark vardır." hipotezleri doğrulanmıştır.

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde maneviyat algısı, manevi doyum düzeyi zamanla değişmekte ve azalmaktadır. Bu değişim ve azalma yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir (Baştürk, 2022; Yılmaz ve Söylev, 2023). Bu azalma ve farklılık psikolojik sağlamlık için de geçerlidir. Küçük yaş grubundaki bireylerin aldığı puanlar büyük yaş grubundaki bireylerin aldığı puanlardan yüksektir (Ergün, 2016). 11-16 yaş aralığındaki bireylerde yaş ilerledikçe duygusal iniş çıkışların, kendi başına, kendi istediği şekilde var olma çabalarının ortaya çıkması ve anlaşmazlıkların artması bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyini etkilemektedir.

Tablo 4.6. Kardeşe sahip olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Kardeşi Var ¹ (n=705)		Kardeşi Yok ² (n=85)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	37.66	7.44	37.38	8.82	0.29	98.921	0.776	-
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	24.24	6.00	22.16	7.86	2.35	96.127	0.021*	1>2
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	21.44	4.12	20.72	5.19	1.24	97.146	0.218	-
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.78	2.62	12.22	3.09	1.58	99.084	0.117	-
AÇAMDÖ Bencillik	18.35	2.43	17.92	2.82	1.52	788	0.128	-
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.43	2.36	12.21	3.23	3.37	95.107	0.001**	1>2
AÇAMDÖ Kötümserlik	17.83	3.17	16.94	3.45	2.26	101.829	0.026*	1>2
AÇAMDÖ İyimserlik	13.06	2.51	12.06	2.98	2.99	98.927	0.004**	1>2
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	118.04	19.91	113.65	24.59	1.59	97.732	0.116	-
Bireysel Kaynaklar	46.06	7.98	44.73	9.25	1.27	99.654	0.209	-
Aile ile İlişkiler	29.85	5.59	28.95	6.83	1.17	98.055	0.245	-
Bağlamsal Kaynaklar	42.13	7.34	39.96	9.49	2.03	96.495	0.045*	1>2

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.6'daki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 37.66$, $SS = 7.44$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 37.38$, $SS = 8.82$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(98.92) = 0.29$, $p = .776$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 24.24$, $SS = 6.00$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 22.16$, $SS = 7.86$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(96.13) = 2.35$, $p = .021$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 21.44$, $SS = 4.12$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 20.72$, $SS = 5.19$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(97.15) = 1.24$, $p = .218$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 12.78$, $SS = 2.62$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 12.22$, $SS = 3.09$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(99.08) = 1.58$, $p = .117$.

Bencillik Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 18.35$, $SS = 2.43$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 17.92$, $SS = 2.82$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = 1.52$, $p = .128$.

Sorumluluk Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 13.43$, $SS = 2.36$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 12.21$, $SS = 3.23$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(95.11) = 3.37$, $p = .001$.

Kötümserlik Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 17.83$, $SS = 3.17$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 16.94$, $SS = 3.45$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(101.83) = 2.26$, $p = .026$.

İyimserlik Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 13.06$, $SS = 2.51$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 12.06$, $SS = 2.98$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(98.93) = 2.99$, $p = .004$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 118.04$, $SS = 19.91$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 113.65$, $SS = 24.59$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(97.73) = 1.59$, $p = .116$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 46.06$, $SS = 7.98$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 44.73$, $SS = 9.25$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(99.65) = 1.27$, $p = .209$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 29.85$, $SS = 5.59$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 28.95$, $SS = 6.83$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(98.06) = 1.17$, $p = .245$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kardeşi olan grup ($\bar{X} = 42.13$, $SS = 7.34$) ve kardeşi olmayan grup ($\bar{X} = 39.96$, $SS = 9.49$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(96.50) = 2.03$, $p = .045$.

Araştırma verilerinin kardeşe sahip olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik Faktörleri'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını; Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Babaya Bağlılık, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler Faktörleri'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken, Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H5_a**: Kardeşi olan bireylerin manevi doyum düzeyi kardeşi olmayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H5_b**: Kardeşi olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi kardeşi olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri kısmen doğrulanmıştır.

Ailesel koruyucu faktörlerden biri olan "aileden biriyle olumlu, sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurmak" bireyin manevi doyumuna ve psikolojik sağlamlığına olumlu yönde etki etmektedir (Kararımak, 2006; Gizir, 2007; Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009; Koç ve Cengil, 2023). Araştırma verilerinin kardeşe sahip olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, alan yazınında yer alan "aileden biriyle olumlu, sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurmanın bireyin manevi doyumuna ve psikolojik sağlamlığına olumlu yönde etki ettiği" bilgisiyle benzerlik göstermektedir. Kardeşe sahip olmak da bu bağlamda değerlendirilebilir. Bu sebeple kardeşi olan bireylerin manevi doyum ve psikolojik sağlamlık düzeyleri kardeşi olmayan bireylerin manevi doyum ve psikolojik sağlamlık düzeylerinden daha yüksektir.

Tablo 4.7. Kardeş sayısına göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Kardeş Sayısı								X ²	P	Fark
	1(n=287)		2(n=291)		3(n=109)		4(n=18)				
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS			
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	38.85	6.96	37.13	7.61	36.15	7.89	36.56	6.81	15.62	0.001**	1>2,3
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	25.47	5.29	23.44	6.45	23.41	5.99	22.44	5.99	22.18	<.001***	1>2,3,4
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	22.30	3.69	20.97	4.24	20.61	4.53	20.44	3.67	22.62	<.001***	1>2,3,4
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	13.21	2.42	12.58	2.63	12.22	2.99	12.50	2.20	14.62	0.002**	1>2,3
AÇAMDÖ Bencilik	18.76	2.07	18.22	2.44	17.81	2.97	17.28	2.87	16.28	0.001**	1>2,3,4
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.84	2.13	13.22	2.36	12.96	2.78	13.06	1.95	17.89	<.001***	1>2,3
AÇAMDÖ Kötümserlik	18.24	2.87	17.63	3.34	17.30	3.41	17.72	2.87	8.74	0.033*	1>2,3
AÇAMDÖ İyimserlik	13.46	2.33	12.83	2.57	12.70	2.77	12.72	2.08	14.17	0.003**	1>2,3
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	120.76	17.93	117.43	20.26	112.44	22.73	118.61	19.55	11.24	0.011*	1,2>3
Bireysel Kaynaklar	46.98	7.54	45.91	7.92	43.83	8.94	47.11	7.60	11.19	0.011*	1,2>3
Aile ile İlişkiler	30.80	4.97	29.49	5.74	28.47	6.45	29.00	4.83	13.26	0.004**	1>2,3
Bağlamsal Kaynaklar	42.98	6.59	42.02	7.52	40.14	8.38	42.50	7.33	9.27	0.026*	1,2>3

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$ Kullanılan Test: Kruskal Wallis-H

Tablo 4.7'deki bulgular incelendiğinde, Anneye Bağlılık Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=15.62$, $p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2 ve 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Babaya Bağlılık Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=22.18$, $p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2, 3 ve 4 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aileye Bağlılık Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=22.62$, $p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2, 3 ve 4 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=14.62$, $p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi

olanların aldığı puanları 2 ve 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bencillik Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=16.28, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2, 3 ve 4 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Sorumluluk Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=17.89, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2 ve 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Kötümserlik Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=8.74, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2 ve 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

İyimserlik Faktörü skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=14.17, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2 ve 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=11.24, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 ve 2 kardeşi olanların aldığı puanları 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 ve 2 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bireysel Kaynaklar skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=11.19, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 ve 2 kardeşi olanların aldığı puanları 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 ve 2 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aile ile İlişkiler skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=13.26, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 kardeşi olanların aldığı puanları 2 ve 3

kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bağlamsal Kaynaklar skoru kardeş sayısına göre yapılan değerlendirmede, grupların ortalamaları arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir ($X^2=9.27, p<.05$). Gruplar arasındaki karşılaştırmalara ilişkin bulgular incelendiğinde, 1 ve 2 kardeşi olanların aldığı puanları 3 kardeşi olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda 1 ve 2 kardeşi olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Araştırma verilerinin kardeş sayısına göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde 1-4 aralığında kardeşe sahip olan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de 1-4 aralığında kardeşe sahip olan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H6a:** Kardeş sayısı az olan bireylerin manevi doyum düzeyi kardeş sayısı çok olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H6b:** Kardeş sayısı az olan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi kardeş sayısı çok olan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Risk faktörleri arasında yer alan "ihmal", "bazen sadece her şeyi iyi yapan, pek çok konuda başarılı kardeş", "aile içi çatışma" etkenleri bireyin manevi doyumuna ve psikolojik sağlığına olumsuz yönde etki etmektedir (Gizir, 2007; MEB, 2021, A. B. Selçuk, 2024; Koç ve Cengil, 2023). Araştırmanın bulguları, kardeş sayısının fazla olmasının sebep olabileceği aile içi çatışma, ihmal, kıyas gibi risk faktörlerinin bireyin manevi doyumuna ve psikolojik sağlığına olumsuz yönde etki etme durumu ile ilgili bilgilerle örtüşmektedir. Bu durum, kardeş sayısı fazla olan bireylerin manevi doyum ve psikolojik sağlık düzeylerinin kardeş sayısı az olan bireylerin manevi doyum ve psikolojik sağlık düzeylerinden daha düşük olmasına sebep olmaktadır. Ergün (2016) ise çalışmasında psikolojik sağlık ölçeğinin bireysel alt boyutunda 3 ve daha fazla kardeşe sahip olan bireylerin psikolojik sağlık puanlarının 1 ve 2 kardeşe sahip olan bireylerin psikolojik sağlık puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırma verilerinin kardeş sayısına göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ergün (2016)'ün araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Bu farklılık, kardeş sayısı fazla olan bireylerin psikolojik sağlığı düzeyinin yüksek olması psikolojik desteğin kardeşlerden; kardeş sayısı az olan bireylerin psikolojik sağlığı düzeyinin yüksek olması psikolojik desteğin arkadaş çevresinden sağlandığı şeklinde yorumlanmaktadır (Ergün, 2016).

Tablo 4.8. Ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Ailede Anne, Baba ve Kardeş Dışında Biri Olan Grup ¹ (n=69)		Ailede Anne, Baba ve Kardeş Dışında Biri Olmayan Grup ² (n=721)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	36.26	9.39	37.76	7.39	-1.29	76.285	0.201	-
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	20.68	8.33	24.34	5.92	-3.56	74.735	0.001**	2>1
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	19.83	5.16	21.51	4.12	-2.63	76.546	0.010*	2>1
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	11.74	3.09	12.81	2.62	-2.78	77.594	0.007**	2>1
AÇAMDÖ Bencillik	16.94	3.21	18.43	2.35	-3.77	75.173	<.001***	2>1
AÇAMDÖ Sorumluluk	11.78	3.24	13.44	2.36	-4.16	75.060	<.001***	2>1
AÇAMDÖ Kötümserlik	15.62	3.88	17.93	3.06	-4.81	76.346	<.001***	2>1
AÇAMDÖ İyimserlik	11.36	3.34	13.11	2.45	-4.24	75.147	<.001***	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	108.97	26.69	118.39	19.62	-2.86	75.199	0.005**	2>1
Bireysel Kaynaklar	42.30	10.46	46.26	7.80	-3.06	75.402	0.003**	2>1
Aile ile İlişkiler	27.48	7.26	29.98	5.53	-2.78	75.753	0.007**	2>1
Bağlamsal Kaynaklar	39.19	9.86	42.16	7.33	-2.44	75.371	0.017*	2>1

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.8'deki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 36.26$, $SS = 9.39$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 37.76$, $SS = 7.39$) arasında anlamlı seviyede farkın olmadığı tespit edilmiştir, $t(76.285) = -1.29$, $p = .201$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 20.68$, $SS = 8.33$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 24.34$, $SS = 5.92$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(74.735) = -3.56$, $p = .001$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 19.83$, $SS = 5.16$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 21.51$, $SS = 4.12$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(76.546) = -2.63$, $p = .010$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 11.74$, $SS = 3.09$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 12.81$, $SS = 2.62$) arasında fark anlamlı bulunmuştur, $t(77.594) = -2.78$, $p = .007$.

Bencillik Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 16.94$, $SS = 3.21$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 18.43$, $SS = 2.35$) arasında anlamlı fark vardır, $t(75.173) = -3.77$, $p < .001$.

Sorumluluk Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 11.78$, $SS = 3.24$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 13.44$, $SS = 2.36$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(75.060) = -4.16$, $p < .001$.

Kötümserlik Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 15.62$, $SS = 3.88$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 17.93$, $SS = 3.06$) arasındaki fark anlamlı bulunmuştur, $t(76.346) = -4.81$, $p < .001$.

İyimserlik Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 11.36$, $SS = 3.34$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 13.11$, $SS = 2.45$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(75.147) = -4.24$, $p < .001$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 108.97$, $SS = 26.69$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 118.39$, $SS = 19.62$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(75.199) = -2.86$, $p = .005$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 42.30$, $SS = 10.46$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 46.26$, $SS = 7.80$) arasında fark anlamlıdır, $t(75.402) = -3.06$, $p = .003$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 27.48$, $SS = 7.26$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 29.98$, $SS = 5.53$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(75.753) = -2.78$, $p = .007$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan grup ($\bar{X} = 39.19$, $SS = 9.86$) ve olmayan grup ($\bar{X} = 42.16$, $SS = 7.33$) arasında fark anlamlıdır, $t(75.371) = -2.44$, $p = .017$.

Araştırma verilerinin ailede anne, baba ve kardeş dışında birinin olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencilik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H7a:** Ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H7b:** Ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olmayan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi ailesinde anne, baba ve kardeş dışında biri olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Kalabalık olmayan; düzenli; anne, baba, kardeş ile sağlıklı ilişkilerin kurulduğu aile ortamı manevi doyum ve psikolojik sağlamlıkla ilişkilidir (Ayar, 2018; Koç ve Cengil, 2023). Bireyin

ailede anne, baba ve kardeş dışında yaşayan bir aile üyesiyle ilişkisi; bireyin manevi doyumunu ve psikolojik sağlamlığını etkilemektedir. Manevi doyum ve psikolojik sağlamlık, ilişki olumlu ise olumlu, olumsuz ise olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu bağlamda anne, baba ve kardeş dışında ailede yaşayan birey, çocuk ve ergen için risk faktörü de olabilir, koruyucu faktör de olabilir.

Tablo 4.9. Anne babayla yaşama durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Anne Babayla Yaşayanlar ¹ (n=756)		Anne Babayla Yaşamayanlar ² (n=34)		t	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	37.84	7.27	33.00	12.10	2.31	34.080	0.027*	1>2
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	24.29	5.93	18.03	9.47	3.82	34.175	0.001**	1>2
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	21.54	4.09	17.35	5.68	4.26	34.554	<.001***	1>2
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.80	2.60	10.76	3.48	3.37	34.680	0.002**	1>2
AÇAMDÖ Bencillik	18.42	2.36	15.82	3.44	4.34	34.415	<.001***	1>2
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.44	2.32	10.15	3.76	5.07	34.144	<.001***	1>2
AÇAMDÖ Kötümserlik	17.92	3.04	13.47	3.86	6.64	34.872	<.001***	1>2
AÇAMDÖ İyimserlik	13.11	2.43	9.44	3.39	6.25	34.539	<.001***	1>2
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	118.44	19.58	98.29	29.41	3.95	34.328	<.001***	1>2
Bireysel Kaynaklar	46.23	7.86	38.94	10.73	3.91	34.613	<.001***	1>2
Aile ile İlişkiler	30.00	5.46	24.26	8.60	3.86	34.206	<.001***	1>2
Bağlamsal Kaynaklar	42.21	7.28	35.09	11.30	3.64	34.242	0.001**	1>2

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.9'daki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde annebabayla yaşayanlar ($\bar{X} = 37.84$, SS = 7.27) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 33.00$, SS = 12.10) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.08) = 2.31$, $p = .027$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 24.29$, SS = 5.93) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 18.03$, SS = 9.47) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.18) = 3.82$, $p = .001$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 21.54$, SS = 4.09) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 17.35$, SS = 5.68) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.55) = 4.26$, $p < .001$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 12.80$, SS = 2.60) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 10.76$, SS = 3.48) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.68) = 3.37$, $p = .002$.

Bencillik Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 18.42$, $SS = 2.36$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 15.82$, $SS = 3.44$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.42) = 4.34$, $p < .001$.

Sorumluluk Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 13.44$, $SS = 2.32$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 10.15$, $SS = 3.76$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.14) = 5.07$, $p < .001$.

Kötümserlik Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 17.92$, $SS = 3.04$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 13.47$, $SS = 3.86$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.87) = 6.64$, $p < .001$.

İyimserlik Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 13.11$, $SS = 2.43$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 9.44$, $SS = 3.39$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.54) = 6.25$, $p < .001$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 118.44$, $SS = 19.58$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 98.29$, $SS = 29.41$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.33) = 3.95$, $p < .001$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 46.23$, $SS = 7.86$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 38.94$, $SS = 10.73$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.61) = 3.91$, $p < .001$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 30.00$, $SS = 5.46$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 24.26$, $SS = 8.60$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.21) = 3.86$, $p < .001$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde anne babayla yaşayanlar ($\bar{X} = 42.21$, $SS = 7.28$) ve anne babayla yaşamayanlar ($\bar{X} = 35.09$, $SS = 11.30$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(34.24) = 3.64$, $p = .001$.

Araştırma verilerinin anne babayla yaşama durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde anne babayla yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de anne babayla yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H8_a**: Anne babayla yaşayan bireylerin manevi doyum düzeyi anne babayla yaşamayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H8_b**: Anne babayla yaşayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi anne babayla yaşamayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Bu bulgular, önceki çalışmaların da ortaya koyduğu gibi, anne baba ile yaşamanın bireyin manevi doyumu ve psikolojik sağlamlığı üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Nitekim Koç ve Cengil (2023) ile Güler (2021) ve Çetinkaya (2022) tarafından yapılan çalışmalar da bu ilişkiyi desteklemektedir.

Tablo 4.10. Ailede psikolojik-ruhsal hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Ailede Psikolojik Hastalığı Olan Grup ¹ (n=15)		Ailede Psikolojik Hastalığı Olmayan Grup ² (n=775)		t	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	31.13	10.62	37.76	7.48	-2.40	14.270	0.030*	2>1
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	19.13	8.80	24.11	6.16	-2.18	14.267	0.046*	2>1
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	16.07	4.71	21.47	4.18	-4.95	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	9.27	3.06	12.78	2.63	-5.12	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ Bencillik	14.87	3.20	18.37	2.41	-5.53	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ Sorumluluk	10.27	3.31	13.36	2.44	-3.60	14.296	0.003**	2>1
AÇAMDÖ Kötümserlik	12.07	3.79	17.84	3.10	-7.12	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ İyimserlik	9.20	2.40	13.03	2.53	-5.81	788	<.001***	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	89.13	27.33	118.12	19.96	-4.09	14.291	0.001**	2>1
Bireysel Kaynaklar	35.67	9.88	46.11	7.97	-5.00	788	<.001***	2>1
Aile ile İlişkiler	21.93	7.96	29.91	5.59	-5.42	788	<.001***	2>1
Bağlamsal Kaynaklar	31.53	10.66	42.10	7.42	-3.82	14.264	0.002**	2>1

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.10'daki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 31.13$, SS = 10.62) ve olmayanlar ($\bar{X} = 37.76$, SS = 7.48) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(14.270) = -2.40$, $p = 0.030$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde de ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 19.13$, SS = 8.80) ve olmayanlar ($\bar{X} = 24.11$, SS = 6.16) arasında anlamlı bir fark vardır, $t(14.267) = -2.18$, $p = 0.046$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 16.07$, SS = 4.71) ve olmayanlar ($\bar{X} = 21.47$, SS = 4.18) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -4.95$, $p < .001$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde de ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 9.27$, SS = 3.06) ve olmayanlar ($\bar{X} = 12.78$, SS = 2.63) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.12$, $p < .001$.

Bencillik Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 14.87$, $SS = 3.20$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 18.37$, $SS = 2.41$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.53$, $p < .001$.

Sorumluluk Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 10.27$, $SS = 3.31$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 13.36$, $SS = 2.44$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(14.296) = -3.60$, $p = 0.003$.

Kötümserlik Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 12.07$, $SS = 3.79$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 17.84$, $SS = 3.10$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -7.12$, $p < .001$.

İyimserlik Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 9.20$, $SS = 2.40$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 13.03$, $SS = 2.53$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.81$, $p < .001$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde, ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 89.13$, $SS = 27.33$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 118.12$, $SS = 19.96$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(14.291) = -4.09$, $p = 0.001$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 35.67$, $SS = 9.88$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 46.11$, $SS = 7.97$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.00$, $p < .001$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 21.93$, $SS = 7.96$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 29.91$, $SS = 5.59$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.42$, $p < .001$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde ailesinde psikolojik hastalığı olanlar ($\bar{X} = 31.53$, $SS = 10.66$) ve olmayanlar ($\bar{X} = 42.10$, $SS = 7.42$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(14.264) = -3.82$, $p = 0.002$.

Araştırma verilerinin ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H9_a**: Ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H9_b**: Ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olmayan bireylerin psikolojik

sağlamlık düzeyi ailesinde psikolojik-ruhsal hastalığı olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyinden daha yüksektir.” hipotezleri doğrulanmıştır.

Bireyler olumsuz bir olay yaşasa bile manevi doyum, manevi değerler, maneviyat bireylerin yaşantılarına olumlu yönde anlam vermelerini, tecrübe ettikleri olumsuz olayları gelişim fırsatı olarak kabul etmelerini sağlamakta, bu durum da bireyi psikolojik açıdan güçlü duruma getirmektedir. Manevi doyum ve yaşam doyumu, maneviyatı, psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler karşılaştıkları hastalık gibi olumsuz bir durumun daha rahat üstesinden gelebilir, böyle durumları olumlu bakış açısıyla daha kolay anlamlandırabilir (Karaduman ve Aydın, 2024). Ailesel risk faktörleri arasında yer alan “psikolojik-ruhsal bir hastalığı olan anne babaya sahip olma” bireyin psikolojik sağlamlığını etkilemektedir (Akar, 2018). Olumsuz ve önemli bir olay yaşama durumuna göre bireylerin psikolojik sağlamlık puanları anlamlı seviyede farklılaşmaktadır. Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin psikolojik sağlamlık puanları, olumsuz bir olay yaşayan bireylerin psikolojik sağlamlık puanlarından anlamlı seviyede yüksektir (Turgut, 2015).

Tablo 4.11. Ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Ailede Kronik Hastalığı Olan Grup ¹ (n=117)		Ailede Kronik Hastalığı Olmayan Grup ² (n=673)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	37.43	7.92	37.67	7.54	-0.31	788	0.754	-
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	23.65	6.40	24.08	6.23	-0.69	788	0.492	-
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	21.23	4.65	21.39	4.18	-0.34	150.243	0.733	-
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.56	2.94	12.74	2.63	-0.62	149.948	0.539	-
AÇAMDÖ Bencillik	18.02	2.67	18.35	2.44	-1.36	788	0.175	-
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.39	2.55	13.28	2.48	0.44	788	0.657	-
AÇAMDÖ Kötümserlik	17.23	3.86	17.82	3.08	-1.57	142.747	0.119	-
AÇAMDÖ İyimserlik	12.60	2.91	13.02	2.52	-1.47	147.632	0.145	-
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	116.40	21.07	117.77	20.40	-0.67	788	0.504	-
Bireysel Kaynaklar	45.12	8.51	46.05	8.06	-1.14	788	0.253	-
Aile ile İlişkiler	29.51	6.05	29.80	5.69	-0.50	788	0.618	-
Bağlamsal Kaynaklar	41.77	7.64	41.92	7.63	-0.20	788	0.841	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.11'deki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 37.43$, $SS = 7.92$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 37.67$, $SS = 7.54$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.31$, $p = .754$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 23.65$, $SS = 6.40$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 24.08$, $SS = 6.23$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.69$, $p = .492$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 21.23$, $SS = 4.65$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 21.39$, $SS = 4.18$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(150.24) = -0.34$, $p = .733$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 12.56$, $SS = 2.94$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 12.74$, $SS = 2.63$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(149.95) = -0.62$, $p = .539$.

Bencillik Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 18.02$, $SS = 2.67$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 18.35$, $SS = 2.44$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.36$, $p = .175$.

Sorumluluk Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 13.39$, $SS = 2.55$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 13.28$, $SS = 2.48$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = 0.44$, $p = .657$.

Kötümserlik Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 17.23$, $SS = 3.86$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 17.82$, $SS = 3.08$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(142.75) = -1.57$, $p = .119$.

İyimserlik Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 12.60$, $SS = 2.91$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 13.02$, $SS = 2.52$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(147.63) = -1.47$, $p = .145$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 116.40$, $SS = 21.07$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 117.77$, $SS = 20.40$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.67$, $p = .504$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 45.12$, $SS = 8.51$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 46.05$, $SS = 8.06$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.14$, $p = .253$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 29.51$, $SS = 6.05$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 29.80$, $SS = 5.69$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.50$, $p = .618$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde ailesinde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 41.77$, $SS = 7.64$) ve ailesinde kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 41.92$, $SS = 7.63$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.20$, $p = .841$.

Araştırma verilerinin ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan

Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede kronik hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede kronik hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre "H10_a: Ailesinde kronik hastalığı olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi ailesinde kronik hastalığı olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "H10_b: Ailesinde kronik hastalığı olmayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi ailesinde kronik hastalığı olan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmamıştır.

Manevi doyumunu, maneviyatı, yaşamda anlam düzeyi, psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler hastalık gibi olumsuz bir durumla karşılaşsa da bu durumun daha rahat üstesinden gelebilir, böyle durumları olumlu bakış açısıyla daha kolay anlamlandırabilir (Çakmak ve Ekşi, 2023; Karaduman ve Aydın, 2024). Ailesel risk faktörleri arasında yer alan "kronik bir hastalığı olan anne babaya sahip olma" bireyin psikolojik sağlamlığını etkilemektedir (Gizir, 2007). Ancak bulgularda manevi doyum ve psikolojik sağlık puanlarında ailede kronik hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmaması kronik hastalığın ailedeki bireylerin ilişkisini etkilememesiyle, kronik hastalığın psikolojik hastalık kadar önemli görülmemesiyle açıklanabilir.

Tablo 4.12. Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Psikolojik Hastalığı Olan Grup ¹ (n=11)		Psikolojik Hastalığı Olmayan Grup ² (n=779)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ _{Anneye Bağlılık}	34.45	10.74	37.68	7.54	-1.40	788	0.163	-
AÇAMDÖ _{Babaya Bağlılık}	17.27	8.51	24.11	6.17	-2.66	10.149	0.024*	2>1
AÇAMDÖ _{Aileye Bağlılık}	16.64	5.37	21.43	4.20	-3.75	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ _{Manevi Değerlere Saygı}	9.18	2.82	12.77	2.64	-4.46	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ _{Bencillik}	15.18	3.87	18.35	2.42	-2.71	10.111	0.022*	2>1
AÇAMDÖ _{Sorumluluk}	10.27	3.90	13.34	2.44	-2.60	10.111	0.026*	2>1
AÇAMDÖ _{Kötümserlik}	13.18	4.14	17.80	3.15	-4.80	788	<.001***	2>1
AÇAMDÖ _{İyimserlik}	10.09	3.51	13.00	2.55	-3.74	788	<.001***	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği	94.00	23.10	117.90	20.27	-3.88	788	<.001***	2>1
Bireysel Kaynaklar	36.64	8.02	46.04	8.06	-3.84	788	<.001***	2>1
Aile ile İlişkiler	23.55	7.90	29.84	5.66	-3.64	788	<.001***	2>1
Bağlamsal Kaynaklar	33.82	8.76	42.01	7.55	-3.57	788	<.001***	2>1

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.12'deki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 34.45, SS = 10.74) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 37.68, SS = 7.54) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.40$, $p = .163$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 17.27, SS = 8.51) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 24.11, SS = 6.17) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(10.15) = -2.66$, $p = .024$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 16.64, SS = 5.37) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 21.43, SS = 4.20) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.75$, $p < .001$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 9.18, SS = 2.82) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 12.77, SS = 2.64) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -4.46$, $p < .001$.

Bencillik Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 15.18, SS = 3.87) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 18.35, SS = 2.42) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(10.11) = -2.71$, $p = .022$.

Sorumluluk Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 10.27, SS = 3.90) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 13.34, SS = 2.44) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(10.11) = -2.60$, $p = .026$.

Kötümserlik Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 13.18, SS = 4.14) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 17.80, SS = 3.15) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -4.80$, $p < .001$.

İyimserlik Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 10.09, SS = 3.51) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 13.00, SS = 2.55) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.74$, $p < .001$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlıklı Ölçeği'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 94.00, SS = 23.10) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 117.90, SS = 20.27) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.88$, $p < .001$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 36.64, SS = 8.02) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 46.04, SS = 8.06) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.84$, $p < .001$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 23.55, SS = 7.90) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 29.84, SS = 5.66) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.64$, $p < .001$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kendisinde psikolojik hastalık olan grup (\bar{X} = 33.82, SS = 8.76) ve kendisinde psikolojik hastalık olmayan grup (\bar{X} = 42.01, SS = 7.55) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.57, p < .001$.

Araştırma verilerinin kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye Bağlılık Faktörü'nde kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını; Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H11_a**: Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H11_b**: Kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olmayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi kendisinde psikolojik-ruhsal hastalık olan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Depresyon gibi psikolojik-ruhsal hastalıklar bireylerin manevi ve yaşam doyumunu etkilemektedir. Ancak manevi doyum, maneviyatı, manevi değerlere bağlılığı, psikolojik sağlığı yüksek bireyler hastalık gibi olumsuz bir durumu tecrübe etse bile bu durumun daha rahat üstesinden gelebilir, böyle bir durumu olumlu bakış açısıyla daha kolay anlamlandırabilir (Karaduman ve Aydın, 2024). Bireysel risk faktörleri arasında yer alan "bireyde psikolojik-ruhsal bir hastalık olma" bireyin psikolojik sağlığını etkilemektedir (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009). Turgut'un (2015) çalışması psikolojik sağlık ile ilgili olan hipotezi desteklemektedir. Olumsuz ve önemli bir olay yaşama durumuna göre bireylerin psikolojik sağlık puanları anlamlı seviyede farklılaşmaktadır. Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin psikolojik sağlık puanları, olumsuz bir olay yaşayan bireylerin psikolojik sağlık puanlarından anlamlı seviyede yüksektir.

Tablo 4.13. Kendisinde kronik hastalık olma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Kronik Hastalığı Olan Grup ¹ (n=73)		Kronik Hastalığı Olmayan Grup ² (n=747)		t	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	37.95	7.22	37.61	7.62	0.29	788	0.774	-
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	21.91	8.17	24.14	6.11	-1.76	44.742	0.085	-
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	21.09	4.47	21.38	4.24	-0.43	788	0.667	-
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.35	3.11	12.74	2.65	-0.80	45.588	0.426	-
AÇAMDÖ Bencillik	18.30	2.28	18.30	2.49	0.00	788	0.997	-
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.28	2.77	13.30	2.48	-0.05	788	0.958	-
AÇAMDÖ Kötümserlik	16.88	4.07	17.78	3.15	-1.42	44.945	0.161	-
AÇAMDÖ İyimserlik	12.74	2.62	12.97	2.58	-0.55	788	0.581	-
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	116.47	16.71	117.63	20.69	-0.36	788	0.716	-
Bireysel Kaynaklar	45.02	7.22	45.96	8.18	-0.74	788	0.461	-
Aile ile İlişkiler	29.72	4.92	29.76	5.79	-0.04	788	0.966	-
Bağlamsal Kaynaklar	41.72	6.13	41.91	7.71	-0.16	788	0.874	-

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.13'teki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 37.95$, $SS = 7.22$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 37.61$, $SS = 7.62$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = 0.29$, $p = .774$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 21.91$, $SS = 8.17$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 24.14$, $SS = 6.11$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(44.74) = -1.76$, $p = .085$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 21.09$, $SS = 4.47$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 21.38$, $SS = 4.24$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.43$, $p = .667$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 12.35$, $SS = 3.11$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 12.74$, $SS = 2.65$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(45.59) = -0.80$, $p = .426$.

Bencillik Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 18.30$, $SS = 2.28$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 18.30$, $SS = 2.49$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = 0.00$, $p = .997$.

Sorumluluk Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 13.28$, $SS = 2.77$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 13.30$, $SS = 2.48$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.05$, $p = .958$.

Kötümserlik Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 16.88$, $SS = 4.07$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 17.78$, $SS = 3.15$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(44.95) = -1.42$, $p = .161$.

İyimserlik Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 12.74$, $SS = 2.62$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 12.97$, $SS = 2.58$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.55$, $p = .581$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 116.47$, $SS = 16.71$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 117.63$, $SS = 20.69$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.36$, $p = .716$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 45.02$, $SS = 7.22$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 45.96$, $SS = 8.18$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.74$, $p = .461$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 29.72$, $SS = 4.92$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 29.76$, $SS = 5.79$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.04$, $p = .966$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kronik hastalığı olan grup ($\bar{X} = 41.72$, $SS = 6.13$) ve kronik hastalığı olmayan grup ($\bar{X} = 41.91$, $SS = 7.71$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.16$, $p = .874$.

Araştırma verilerinin kendisinde kronik hastalık olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde kendisinde kronik hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kendisinde kronik hastalığı olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre "**H12_a**: Kendisinde kronik hastalık olmayan bireylerin manevi doyum düzeyi kendisinde kronik hastalık olan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H12_b**: Kendisinde kronik hastalık olmayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi kendisinde kronik hastalık olan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmamıştır.

Sağlık problemleri bireyin manevi doyumuyla, maneviyatıyla ilişkilidir. Maneviyatı, manevi doyum düzeyi yüksek bireyler sağlık problemi yaşasa bile bu durumdan daha az etkilenmektedir (Yılmaz ve Söylev, 2023). Bireysel risk faktörleri arasında yer alan "bireyde kronik bir hastalık olma" bireyin psikolojik sağlamlığını etkilemektedir. (MEB, 2021). Ancak bulgularda manevi doyum ve psikolojik sağlık puanlarında kendisinde kronik hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmaması kronik hastalığın psikolojik

hastalık kadar önemli görülmemesiyle, bireyi ve aile ilişkilerini psikolojik hastalık kadar etkilememesiyle açıklanabilir.

Tablo 4.14. Hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Olumsuz Bir Olay Yaşayan Grup ¹ (n=82)		Olumsuz Bir Olay Yaşamayan Grup ² (n=708)		T	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	36.66	8.13	37.74	7.53	-1.22	788	0.221	-
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	22.72	6.91	24.17	6.16	-1.99	788	0.047*	2>1
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	20.45	4.72	21.47	4.18	-1.87	96.259	0.064	-
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	12.06	3.04	12.79	2.62	-2.09	95.500	0.039*	2>1
AÇAMDÖ Bencillik	17.74	2.95	18.37	2.41	-1.85	93.942	0.068	-
AÇAMDÖ Sorumluluk	13.09	2.61	13.32	2.48	-0.82	788	0.413	-
AÇAMDÖ Kötümserlik	16.34	3.98	17.89	3.07	-3.42	92.518	0.001**	2>1
AÇAMDÖ İyimserlik	11.99	3.21	13.07	2.48	-2.95	92.499	0.004**	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	111.71	24.20	118.25	19.92	-2.36	94.149	0.021*	2>1
Bireysel Kaynaklar	44.05	9.87	46.13	7.89	-1.84	93.355	0.069	-
Aile ile İlişkiler	27.84	6.98	29.98	5.54	-2.68	93.186	0.009**	2>1
Bağlamsal Kaynaklar	39.82	8.82	42.14	7.44	-2.62	788	0.009**	2>1

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.14'teki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 36.66$, $SS = 8.13$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 37.74$, $SS = 7.53$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -1.22$, $p = .221$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 22.72$, $SS = 6.91$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 24.17$, $SS = 6.16$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -1.99$, $p = .047$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 20.45$, $SS = 4.72$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 21.47$, $SS = 4.18$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(96.26) = -1.87$, $p = .064$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 12.06$, $SS = 3.04$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 12.79$, $SS = 2.62$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(95.50) = -2.09$, $p = .039$.

Bencillik Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 17.74$, $SS = 2.95$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 18.37$, $SS = 2.41$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(93.94) = -1.85$, $p = .068$.

Sorumluluk Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 13.09$, $SS = 2.61$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 13.32$, $SS = 2.48$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(788) = -0.82$, $p = .413$.

Kötümserlik Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 16.34$, $SS = 3.98$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 17.89$, $SS = 3.07$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(92.52) = -3.42$, $p = .001$.

İyimserlik Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 11.99$, $SS = 3.21$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 13.07$, $SS = 2.48$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(92.50) = -2.95$, $p = .004$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 111.71$, $SS = 24.20$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 118.25$, $SS = 19.92$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(94.15) = -2.36$, $p = .021$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 44.05$, $SS = 9.87$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 46.13$, $SS = 7.89$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, $t(93.36) = -1.84$, $p = .069$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 27.84$, $SS = 6.98$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 29.98$, $SS = 5.54$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(93.19) = -2.68$, $p = .009$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan grup ($\bar{X} = 39.82$, $SS = 8.82$) ve olumsuz bir olay yaşamayan grup ($\bar{X} = 42.14$, $SS = 7.44$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -2.62$, $p = .009$.

Araştırma verilerinin hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye ve Aileye Bağlılık, Bencillik, Sorumluluk Faktörleri'nde olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını; Babaya Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunurken; Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bulgulara göre "**H13_a**: Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin manevi doyum düzeyi olumsuz bir olay yaşayan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H13_b**: Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi olumsuz bir olay yaşayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Bireyler olumsuz bir olay yaşasa bile manevi doyum, manevi değerler, maneviyat bireylerin yaşantılarına olumlu yönde anlam vermelerini, tecrübe ettikleri olumsuz olayları gelişim fırsatı olarak kabul etmelerini sağlamakta, bu durum da bireyi psikolojik açıdan güçlü duruma getirmektedir. Manevi doyumu, maneviyatı, yaşam doyumu, psikolojik sağlamlığı yüksek bireyler yaşadıkları, karşılaştıkları hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz olayların daha rahat üstesinden gelebilir, böyle olayları olumlu bakış açısıyla daha kolay anlamlandırabilir (Karaduman ve Aydın, 2024). Turgut'un (2015) çalışması psikolojik sağlamlık ile ilgili olan hipotezi desteklemektedir. Olumsuz ve önemli bir olay yaşama durumuna göre bireylerin psikolojik sağlamlık puanları anlamlı seviyede farklılaşmaktadır. Olumsuz bir olay yaşamayan bireylerin psikolojik sağlamlık puanları, olumsuz bir olay yaşayan bireylerin psikolojik sağlamlık puanlarından anlamlı seviyede yüksektir.

Tablo 4.15. Aile ekonomik durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Aile Ekonomik Durum						F(2,78 7)	P	Post-Hoc
	Düşük ¹ (n=46)		Orta ² (n=609)		Yüksek ³ (n=13 5)				
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS			
AÇAMDÖ Anneye Bağlılık	28.54	8.73	38.04	7.09	38.87	7.40	39.08	<.001***	2,3>1
AÇAMDÖ Babaya Bağlılık	18.15	5.39	24.08	6.27	25.71	5.24	26.90	<.001***	2>1 3>1,2
AÇAMDÖ Aileye Bağlılık	16.46	4.37	21.59	4.05	22.03	4.07	36.16	<.001***	2,3>1
AÇAMDÖ Manevi Değerlere Saygı	9.50	2.52	12.84	2.57	13.24	2.48	40.11	<.001***	2,3>1
AÇAMDÖ Bencillik	15.63	2.69	18.41	2.40	18.75	2.18	31.87	<.001***	2,3>1
AÇAMDÖ Sorumluluk	10.15	2.52	13.46	2.35	13.66	2.38	43.58	<.001***	2,3>1
AÇAMDÖ Kötümserlik	13.67	3.25	17.87	3.11	18.49	2.64	45.82	<.001***	2>1 3>1,2
AÇAMDÖ İyimserlik	10.20	2.35	13.04	2.54	13.52	2.26	32.18	<.001***	2,3>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	89.07	22.31	118.86	18.77	121.46	20.1	54.71	<.001***	2,3>1
Bireysel Kaynaklar	35.07	8.49	46.32	7.55	47.77	7.85	50.94	<.001***	2,3>1
Aile ile İlişkiler	21.93	6.08	30.10	5.36	30.86	5.33	52.33	<.001***	2,3>1
Bağlamsal Kaynaklar	32.07	8.18	42.44	6.98	42.83	7.98	45.36	<.001***	2,3>1

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$ Kullanılan Test: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Tablo 4.15'teki verilere ait sonuçlarda, Anneye Bağlılık Faktörü alt ölçeğinden (F(2.787)=39.08, $p < .05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Babaya Bağlılık Faktörü'nden (F(2.787)=26.90, $p < .05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-

Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı, aile ekonomik durumu yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük ve orta olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aileye Bağlılık Faktörü'nden ($F(2.787)=36.16, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nden ($F(2.787)=40.11, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bencillik Faktörü'nden ($F(2.787)=31.87, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Sorumluluk Faktörü'nden ($F(2.787)=43.58, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Kötümserlik Faktörü'nden ($F(2.787)=45.82, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Games-Howell'a göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı, aile ekonomik durumu yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük ve orta olanların aldığı

puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

İyimserlik Faktörü'nden ($F(2.787)=32.18, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nden ($F(2.787)=54.71, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bireysel Kaynaklar alt ölçeğinden ($F(2.787)=50.94, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Aile ile İlişkiler alt ölçeğinden ($F(2.787)=52.33, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Bağlamsal Kaynaklar alt ölçeğinden ($F(2.787)=45.36, p<.05$) alınan puanlar aile ekonomik durumu açısından incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tukey'e göre gruplar değerlendirildiğinde, aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların aldığı puanları aile ekonomik durumu düşük olanların aldığı puanlara kıyasladığımızda aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların anlamlı seviyede yüksek puan aldığı gözlemlenmiştir.

Araştırma verilerinin aile ekonomik durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde aile ekonomik durumu düşük, orta ve yüksek olan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel

Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de aile ekonomik durumu düşük, orta ve yüksek olan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "H14_a: Ailenin ekonomik durumuna göre manevi doyumda anlamlı bir fark vardır." ve "H14_b: Ailenin ekonomik durumuna göre psikolojik sağlamlıkta anlamlı bir fark vardır." hipotezleri doğrulanmıştır.

İnsan maddi ve manevi gereksinimleri olan bir varlık (Korlaelçi, 2005) olduğu için maddi yeterli veya yetersizlik bireyin manevi doyumunu ve psikolojik sağlamlığını etkilemektedir. Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015) tarafından yapılan çalışmada da ekonomik durumu iyi bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak ekonomik durum ile psikolojik sağlamlık arasında ilişkinin bulunmadığı (Topbay, 2016), negatif ilişkinin bulunduğu (Ergün, 2016) çalışmalar da vardır. Ekonomik durumu düşük olan ailelerin bireye sağladığı psikolojik desteğin bireyin psikolojik sağlamlığını artırdığını tespit eden çalışmalar da vardır (Güler, 2021). Ancak günümüzde bireyler için maddi doyunluk oldukça önemlidir. Maddi doyumun sağlanmaması bireyin manevi doyumunu ve psikolojik sağlamlığını etkilemektedir.

Tablo 4.16. Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği, çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

	Arkadaşları Tarafından Fiziksel ve/veya Psikolojik Şiddete Maruz Kalan Grup ¹ (n=64)		Arkadaşları Tarafından Fiziksel ve/veya Psikolojik Şiddete Maruz Kalmayan Grup ² (n=726)		t	Sd.	P	Fark
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS				
AÇAMDÖ _{Anneye Bağlılık}	34.02	9.67	37.95	7.31	-3.18	69.491	0.002**	2>1
AÇAMDÖ _{Babaya Bağlılık}	21.47	7.67	24.24	6.07	-2.82	70.128	0.006**	2>1
AÇAMDÖ _{Aileye Bağlılık}	19.77	4.85	21.51	4.16	-3.16	788	0.002**	2>1
AÇAMDÖ _{Manevi Değerlere Saygı}	11.70	3.05	12.81	2.63	-3.18	788	0.002**	2>1
AÇAMDÖ _{Bencillik}	17.33	3.12	18.39	2.39	-2.65	69.676	0.010*	2>1
AÇAMDÖ _{Sorumluluk}	12.39	3.25	13.38	2.40	-2.38	69.186	0.020*	2>1
AÇAMDÖ _{Kötümserlik}	15.89	4.25	17.90	3.05	-3.69	68.849	<.001***	2>1
AÇAMDÖ _{İyimserlik}	11.83	3.43	13.06	2.47	-2.80	68.886	0.007**	2>1
Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	104.78	22.58	118.70	19.92	-5.30	788	<.001***	2>1
Bireysel Kaynaklar	39.84	9.01	46.45	7.83	-6.38	788	<.001***	2>1
Aile ile İlişkiler	27.58	6.77	29.95	5.61	-3.19	788	0.001**	2>1
Baglamsal Kaynaklar	37.36	8.20	42.30	7.45	-5.05	788	<.001***	2>1

***p<.001, **p<.01, *p<.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

Tablo 4.16'daki verilere ait değerlendirmeler sonucunda, Anneye Bağlılık Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup (\bar{X} = 34.02, SS =

9.67) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 37.95$, $SS = 7.31$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(69.49) = -3.18$, $p = .002$.

Babaya Bağlılık Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 21.47$, $SS = 7.67$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 24.24$, $SS = 6.07$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(70.13) = -2.82$, $p = .006$.

Aileye Bağlılık Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 19.77$, $SS = 4.85$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 21.51$, $SS = 4.16$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.16$, $p = .002$.

Manevi Değerlere Saygı Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 11.70$, $SS = 3.05$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 12.81$, $SS = 2.63$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.18$, $p = .002$.

Bencillik Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 17.33$, $SS = 3.12$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 18.39$, $SS = 2.39$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(69.68) = -2.65$, $p = .010$.

Sorumluluk Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 12.39$, $SS = 3.25$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 13.38$, $SS = 2.40$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(69.19) = -2.38$, $p = .020$.

Kötümserlik Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 15.89$, $SS = 4.25$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 17.90$, $SS = 3.05$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(68.85) = -3.69$, $p < .001$.

İyimserlik Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 11.83$, $SS = 3.43$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 13.06$, $SS = 2.47$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(68.89) = -2.80$, $p = .007$.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 104.78$, $SS = 22.58$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 118.70$, $SS = 19.92$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.30$, $p < .001$.

Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 39.84$, $SS = 9.01$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 46.45$, $SS = 7.83$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -6.38$, $p < .001$.

Aile ile İlişkiler Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 27.58$, $SS = 6.77$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 29.95$, $SS = 5.61$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -3.19$, $p = .001$.

Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan grup ($\bar{X} = 37.36$, $SS = 8.20$) ve maruz kalmayan grup ($\bar{X} = 42.30$, $SS = 7.45$) arasında anlamlı seviyede farkın olduğu tespit edilmiştir, $t(788) = -5.05$, $p < .001$.

Araştırma verilerinin arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan ve kalmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği, Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan ve kalmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Bu bulgulara göre "**H15_a**: Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmayan bireylerin manevi doyum düzeyi arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin manevi doyum düzeyinden daha yüksektir." ve "**H15_b**: Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmayan bireylerin psikolojik sağlık düzeyi arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin psikolojik sağlık düzeyinden daha yüksektir." hipotezleri doğrulanmıştır.

Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan bireyler onaylanmak ve ötekileştirilmemek için istemedikleri davranışları yapabilir, kendilerini yetersiz hissedebilir, sosyal kaygı bozukluğu yaşayabilir, olumsuz alışkanlıklara bağlanabilir, bu durumlar bireyin öz saygısını ve öz güvenini zedeleyebilir. Dolayısıyla akran zorbalığı bireyin manevi doyumunu ve psikolojik sağlamlığını etkilemektedir (Aydın ve Karaduman, 2024). Bireyin karşılaştığı, başından geçen riskli durumlar arttıkça bireyin bu riskli durumlarla başa çıkması zorlaşabilir. Bu durum da bireyin psikolojik dayanıklılığını etkilemektedir (Büyükuçar, 2022).

SONUÇ/SONUÇ VE ÖNERİLER

Birey doğduğu andan itibaren maddi ve manevi isteklerini elde etmeye, karşılaştığı sıkıntılara çözümler bulmaya, sorumlulukları kapsamında gerekeni yapmaya, hedeflerine ulaşmaya çalışarak; diğer insanlarla iletişim kurarak; deneyimlerinde anlam arayarak yaşamını sürdürmektedir. Bu süreçte bireyin doğuştan gelen özellikleri ve ailesinden, çevresinden görüp içselleştirdiği davranışları, birey ve etrafının etkileşimleriyle gelişmekte ve değişmektedir. Aile ortamında sosyalleşmeye başlayan birey, ailedeki bireylerin ilişkilerinden, davranışlarından, bir sorunu ele alma, duygularını dile getirme ve belli etme biçimlerinden etkilenmekte ve bireyin davranışları ailedeki bireylerin davranışları doğrultusunda şekillenmektedir. Birey, teşekkür etmeyi, özür dilemeyi, sevgisini göstermeyi, sorunlara sabırla çözüm üretmeyi, sorunun çözümünde adil olmayı, hatalar karşısında affedici olmayı bu davranışları gözlemlediği ebeveyninden öğrenmektedir. Birey, “manevi gereksinimlerin karşılanmasından ve karşılanma şekline memnun olma” anlamına gelen manevi doyuma sağlıklı, dengeli, tutarlı ve kaliteli ilişkilerin kurulduğu; bireyin ve gereksinimlerinin önemsendiği, dikkate alındığı aile ortamında ulaşmaktadır.

Bireyin psikolojik açıdan sağlam olup olmadığını; birey için risk oluşturan olumlu veya olumsuz bir durumun etkisini çoğaltan, risk oluşturan olumlu veya olumsuz bir durumun etkisini azaltan, risk oluşturan olumlu veya olumsuz bir duruma karşın olumlu bir sonucu ortaya çıkartan faktörlerin etkileşimi sonucunda bireyde gözlemlenen davranışlar belirlemektedir.

Manevi doyum ve psikolojik sağlık, risk oluşturan olumlu veya olumsuz her durumda bireyin sağlıklı gelişimi, sosyalleşmesi, ilişkileri ve iyi hissetme hali için gereklidir. Dolayısıyla manevi doyumun ve psikolojik sağlamlığın iyi anlaşılması ve geliştirilmesi gerektiği, bu kavramların iyi anlaşılmasının ve geliştirilmesinin manevi doyumunu yüksek, psikolojik olarak dayanıklı, farkındalık sahibi bireylerin yetişmesine olanak sağlayacağı düşünüldüğü için bu çalışmada manevi doyum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırma verilerinin analizi; 11-16 yaş aralığındaki çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlık arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu, manevi doyumun psikolojik sağlamlığı pozitif yönde yordadığını göstermektedir.

Araştırma verilerinin cinsiyete göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye ve Babaya Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, İyimserlik Faktörleri'nde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Aileye Bağlılık, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik Faktörleri'nde ise kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar,

Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde erkeklerin puan ortalaması kadınların puan ortalamasından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin yaşa göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde 11-16 yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de 11-16 yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. 11-16 yaş aralığındaki gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde yaşı küçük olanların puanları yaşı büyük olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin kardeşe sahip olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik Faktörleri'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığını; Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Babaya Bağlılık, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler Faktörleri'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken, Bağlamsal Kaynaklar Faktörü'nde kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmamaktadır. Kardeşi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde kardeşi olanların puan ortalaması kardeşi olmayanların puan ortalamasından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin kardeş sayısına göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde 1-4 aralığında kardeşe sahip olan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de 1-4 aralığında kardeşe sahip olan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. 1-4 aralığında kardeşe sahip olan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde kardeş sayısı az olanların puanları kardeş sayısı çok olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin ailede anne, baba ve kardeş dışında birinin olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu

göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olmayanların puanları ailede anne, baba ve kardeş dışında biri olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin anne babayla yaşama durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde anne babayla yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de anne babayla yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Anne babayla yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde anne babayla yaşayanların puanları anne babayla yaşamayanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde ailesinde psikolojik/ruhsal hastalığı olmayanların puanları ailesinde psikolojik/ruhsal hastalığı olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin ailede kronik hastalığı olan birinin bulunma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ailede kronik hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de ailede kronik hastalığı olan birinin bulunduğu ve bulunmadığı gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Araştırma verilerinin kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan

Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye Bağlılık Faktörü'nde kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını; Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olmayanların puanları kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin kendisinde kronik hastalık olma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde kendisinde kronik hastalık olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de kendisinde kronik hastalığı olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Araştırma verilerinin hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye ve Aileye Bağlılık, Bencillik, Sorumluluk Faktörleri'nde olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını; Babaya Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde ise olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunurken; Bireysel Kaynaklar Faktörü'nde olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Olumsuz bir olay yaşayan ve yaşamayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde olumsuz bir olay yaşamayanların puanları olumsuz bir olay yaşayanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin aile ekonomik durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde aile ekonomik durumu düşük, orta ve yüksek olan gruplar arasında anlamlı bir farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de aile ekonomik durumu düşük, orta ve yüksek olan gruplar arasında anlamlı

bir fark bulunmaktadır. Aile ekonomik durumu düşük, orta ve yüksek olan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde aile ekonomik durumu orta ve yüksek olanların puanları aile ekonomik durumu düşük olanların puanlarından, aile ekonomik durumu orta olanların puanları aile ekonomik durumu düşük olanların puanlarından, aile ekonomik durumu yüksek olanların puanları aile ekonomik durumu düşük ve orta olanların puanlarından daha yüksektir.

Araştırma verilerinin arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ) Anneye, Babaya ve Aileye Bağlılık, Manevi Değerlere Saygı, Bencillik, Sorumluluk, Kötümserlik, İyimserlik Faktörleri'nde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan ve kalmayan gruplar arasında anlamlı seviyede farkın bulunduğunu göstermektedir. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28), Bireysel Kaynaklar, Aile ile İlişkiler, Bağlamsal Kaynaklar Faktörleri'nde de arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan ve kalmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunmaktadır. Arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalan ve kalmayan gruplar arasında anlamlı seviyede fark bulunan faktörlerde arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalmayanların puanları arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalanların puanlarından daha yüksektir.

Sonuç olarak, araştırma verilerinin çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuçlar, cinsiyete; kardeşe sahip olma ve hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşama durumlarına göre manevi doyum ve psikolojik sağlık puanlarında ölçeklerin bazı alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Anne babayla yaşama, ailede anne, baba ve kardeş dışında yaşayan birinin olması, ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan birinin bulunması, kendisinde psikolojik/ruhsal hastalık olma, arkadaşları tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete maruz kalma ve aile ekonomik durumlarına; yaşa ve kardeş sayısına göre manevi doyum ve psikolojik sağlık puanlarında ölçeklerin bütün alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Ailede kronik hastalığı olan birinin bulunması ve kendisinde kronik hastalık olma durumlarına göre manevi doyum ve psikolojik sağlık puanlarında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Araştırmanın sonuçları esas alınarak çocuklarda ve ergenlerde manevi doyumun ve psikolojik sağlamlığın gelişmesi, manevi doyumunu yüksek, psikolojik açıdan sağlam çocukların ve ergenlerin yetişmesi amacıyla; ailelerin çocuklarının gereksinimlerini ve sorunlarını daha iyi fark etmeleri için konuyla ilgili uzmanlar ve kurumlar aracılığıyla manevi doyum ve psikolojik sağlamlık temalı ebeveyn çocuk atölyeleri düzenlenebilir. Ailelere, öğrencilere okullarda, gençlik ve etüt merkezlerinde manevi doyum ve psikolojik sağlamlık konularında konferanslar, seminerler planlanabilir. Çocukların ve ergenlerin manevi doyumunu ve psikolojik sağlamlığını çevrenin de etkilediğini dikkate alarak idarecilere, öğretmenlere,

çocukların ve ergenlerin iletişiminde olduğu bireylere Manevi ve Psikolojik Danışmanlık hizmeti sağlanabilir. Manevi doyum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide daha kapsamlı bulgulara ulaşılabilmesi için farklı illerde aynı yaş grupları, üniversite öğrencileri, yetişkinler; Çorum ilinde farklı yaş grupları üzerine konuyla ilgili araştırmalar yapılabilir. Manevi doyum ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada, belirlenen demografik değişkenlerin çoğunluğuna göre manevi doyumda ve psikolojik sağlamlıkta anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir. Bulguların derinlemesine incelenebilir, konuyla ilgili nitel araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akar, A. (2018). *Psikolojik sağlamlık programının ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyine etkisi* [Doktora tezi, Maltepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akfırat, O. N. ve Özsoy, M. (2021). Türkiye’de psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 26-42. <http://doi.org/10.33400/kuje.893290>
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/42746/515949>
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suje/issue/20641/220107>
- Ayar, D. (2018). Gençlerde psikolojik sağlamlık. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 6(15), 91-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari/issue/66476/1040700>
- Aytar, A. G., Aksoy, A. B. ve Kaytez, N. (2014). Anne kişiliği ve çocuğun mizaç özelliği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 237-251. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21657/232860>
- Baştürk, H. (2022). *Çocukta maneviyat ve Allah tasavvurunun gelişiminin incelenmesi: Child Faith örneği* [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Büyükuçar, N. (2022). *Belirli risk faktörlerine maruz kalmış ergenlerde akademik ve psikolojik sağlamlığı yordayan faktörler* [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Can, A. (2014). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Crapps, R. W. (2013). Psikanaliz ve din: Freud, Jung, Fromm ve Erikson’un görüşleri. A. Ayten (Ed. ve çev.), *Din psikolojisi: Dine ve maneviyata psikolojik yaklaşımlar* (3. baskı, ss. 57-92). İz Yayıncılık.
- Çakmak, Z. ve Ekşi, H. (2023). Ergenlerde yaşamda anlam, maneviyat ve kişilik arasındaki ilişkiler. *Talim*, 7(1), 38-52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talim/issue/78430/1206469>
- Çanakcı, A. A. (2018). Çocukluk dönemi gelişim özellikleri ve din eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma. *Türkiye Din Araştırmaları Dergisi*, (6), 51-93. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tudear/issue/42473/511593>
- Çelen, N. (2000). Kohlberg’in ahlak gelişimi kuramı üzerine görüşler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 95-100. Erişim Tarihi: 16.12.2024. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/items/09fd02a2-bb7a-4e07-bb49-f2a456b00890>
- Çetinkaya, E. (2022). *Parçalanmış ve parçalanmamış aileye sahip ergenlerin bağlanma stillerinin ve psikolojik sağlamlıklarının bazı değişkenlerle incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Çoştu, Y. (2014). Din görevlilerinde meslekî doyum; Çorum il merkezi örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 1-18.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititsosbil/issue/7714/101006#article_cite

Dinç, M. (2023). *Psikolojik dayanıklılık*. Muhit Kitap.

Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosbilder/issue/23133/247102>

Düzgün, Ş. A. (2012). *Din birey ve toplum*. Akçağ Yayınları.

Ergün, O. (2016). *Ergenlerde duygusal zeka özellikleri ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Ersanlı, K. (2012). *Davranışlarımız*. Birleşik Dağıtım Kitabevi.

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21448/229850>

Güler, B. (2021). *Spor lisesi öğrencilerinin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Erişim Tarihi: 22.03.2024.
<https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/39506ac0-1766-4f53-b5a3-fd732e5d76d8/spor-lisesi-ogrencilerinin-temel-kisilik-ozellikleri-ile-psikolojik-saglamlik-duzeyleri-arasindaki-iliskinin-incelenmesi>

Güngörmüş, K., Okanlı, A., ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14.
<https://doi.org/10.5505/phd.2015.80299>

Gürses, İ. ve Kılavuz, M. A. (2016). Kuşakların ahlaki değerleri birlikte öğrenmesi: Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı açısından bir değerlendirme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25(1), 97-117. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluifd/issue/24732/261523>

Gürsu, O. (2011). *Ergenlik döneminde psikolojik sağlık ve dindarlık ilişkisi*. [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Haas-Vaughn, D. L. ve Lomax, R. G. (2020). *Statistical concepts - a first course*. Routledge.

Hasanoğlu, A. ve Seçkin, Ş. (2022). *Çocukta rezilyans*. Remzi Kitabevi.

Hökelekli, H. (2013). *Psikolojiye giriş*. Emin Yayınları.

Kanburoğlu, Y. (2021, 24 Mayıs). *Çocuklarda psikolojik dayanıklılık*. Erişim Tarihi: 26.01.2025.
<https://kemalsayar.com/haftanin-yazisi/cocuklarda-psikolojik-dayaniklilik>

- Karaduman, F. T. ve Aydın, A. R. (2024). Ergen sorunları ve baş etme yöntemi olarak maneviyat/manevi danışmanlık. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 407-432. <https://doi.org/10.52115/apjir.1581673>
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 129-142. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21446/229856>
- Karaman, H., Çağrırcı, M., Dönmez, İ. K. ve Gümüş, S. (2006). *Kur'an yolu Türkçe meal ve tefsir* (Cilt 1-5). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karcı, A. ve Balcı Çelik, S. (2024). Ergenlerde algılanan stres, akademik öz yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), 186-214. <https://doi.org/10.37217/tebd.1324851>
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuifd/issue/20306/215606>
- Keskin, S. P. ve Çıkrıkçı, N. (2023, Aralık). Heidi hep dostum kalacak: Psikolojik sağlamlık. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 147-156. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubad/issue/82234/1307188>
- Kızıler, H. (2014). Ahlaki değerlerin şahsiyet oluşumuna etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204), 5-17. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36160/406462>
- Koç, A. ve Cengil, M. (2023). Ailede çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ölçeği (AÇAMDÖ). *Amasya İlahiyat Dergisi*, 21, 385-423. <https://doi.org/10.18498/amailad.1336900>
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238. <https://dergipark.org.tr/en/pub/erusosbilder/issue/23750/253040>
- Korlaelçi, M. (2005). Küreselleşme karşısında manevi değerlerimiz. *Felsefe Dünyası*, 1(41), 91-115. Erişim Tarihi: 15.11.2024. <http://ktp.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=eng&midno=39714375&Dergivalkod=0208>
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238. Erişim Tarihi: 13.10.2024. https://www.academia.edu/34570053/Ordinary_Magic_Resilience_Processes_in_Development?sm=b
- Masten, A. S., & Obradović, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1), 13-27. Erişim Tarihi: 13.10.2024. https://www.academia.edu/17976401/Competence_and_Resilience_in_Development?sm=b
- MEB. (2001). *Psikolojik sağlamlık*. Ankara. Erişim Tarihi: 22.03.2024. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_10/04110014_Psikolojik_SaYlamlyk_Kuramsal_Kita p.pdf
- Nişanyan Sözlük. Erişim Tarihi: 23.10.2024. <https://www.nisanyansozluk.com/>

- Oktan, V. (2012). Psikolojik sağlamlığın gelişiminde bir moderator olarak umut. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(2), 1691-1701. Erişim Tarihi: 05.04.2024. https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/161047/makaleler/9/2/arastirmx_161047_9_pp_1691-1701.pdf
- Öz, F. ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3), 82-89. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunhemsire/issue/7841/103278>
- Özdoğan, Ö. (2005). Din psikolojisi ve manevi değerler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(15), 159-180. Erişim Tarihi: 22.04.2024. <http://ktp.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=tr&midno=23471250&Dergivalkod=0550>
- Özdoğan, Ö. (2008). İnsana manevi-psikolojik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49(2), 77-102. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000000970
- Özsarı, E. ve Öğretir Özçelik, A. D. (2020). Toplumsal alan kuramına göre Türkiye’de orta çocukluk dönemindeki ahlaki gelişim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 53(3), 1051-1074. <https://doi.org/10.30964/auebfd.555606>
- Selçuk, A. B. (2024). *Çocuktan yetişkine her yaşta psikolojik sağlamlık*. Kronik Yayıncılık.
- Selçuk, M. (2014). *Çocuğun eğitiminde dini motifler*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tan, H. N. ve Yıldız, M. (2022). Manevi iyi oluş kavramının ortaya çıkışı ve tanımlanması. *Dini Araştırmalar*, 25(63), 447-476. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/da/issue/73863/1175149>
- Terzi, Ş. (2006). Adaptation of resilience scale (rs) to the turk culture: It’s reliability and validity. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-86. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21446/229734>
- Topbay, Y. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Tunç, B. (2020). *Manevi iyi oluşla aile doyumu arasındaki ilişkide aile desteği ve bütünlüğünün rolü*. [Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Tarihi: 23.10.2024. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yılmaz, M. (2010). Eğitimin psikolojik temelleri. C. Celep (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (3. baskı, ss. 231-260). Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, S. B. ve Söylev, Ömer F. (2023). Ergenlik döneminde maneviyata genel bir bakış. *Current Research in Social Sciences and Humanities*, 2(3), 22–32. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10437621>

Yiğit, A. (2006). Çocuğun gelişim özellikleri ve iletişim ilkeleri doğrultusunda ailede din eğitimi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(22), 179-203.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuifd/issue/20297/215453>

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı

Bu çalışmanın amacı çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Sizden doldurmanız istenen form üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik özelliklere ilişkin 13 soru; ikinci bölümde 37 maddeden oluşan "Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)"; üçüncü bölümde de 28 maddeden oluşan "Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)" yer almaktadır. Araştırmada elde edilen veriler sadece bu çalışmada kullanılacaktır. Anket formuna kimlik bilgilerinize yönelik herhangi bir şey yazmamanızı rica ederiz. Çalışmaya sağladığınız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Şule SADAL

Prof. Dr. Muammer CENGİL

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

Sorular

1- Cinsiyetiniz:

- a) Kadın
- b) Erkek

2- Yaşınız:

3- Kardeşiniz var mı? Kardeşiniz varsa kaç tane olduğunu yazınız.

- a) Evet
- b) Hayır (.....)

4- Ailede anne, baba, kardeş hariç kaç kişi var? Kimler?

5- Anne babayla mı yaşıyorsunuz? Cevabınız "Hayır" ise kimle yaşadığınızı belirtiniz.

- a) Evet
- b) Hayır (.....)

6- Anne baba hayatta mı?

- a) Anne hayatta

EK-1 (Devam). Kişisel Bilgi Formu

- b) Baba hayatta
- c) Her ikisi de hayatta
- d) Her ikisi de hayatta değil

7- Ailede psikolojik/ruhsal hastalığı olan var mı? Cevabınız “Evet” ise kim olduğunu ve hastalığını belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

8- Ailede kronik (uzun süreli/sürekli ilaç kullanmayı gerektiren) hastalığı olan var mı? Cevabınız “Evet” ise kim olduğunu ve hastalığını belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

9- Kendinizde psikolojik/ruhsal hastalık var mı? Cevabınız “Evet” ise psikolojik/ruhsal hastalığınızın ne olduğunu belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

10- Kendinizde kronik (uzun süreli/sürekli ilaç kullanmayı gerektiren) hastalık var mı? Cevabınız “Evet” ise kronik hastalığınızın ne olduğunu belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

11- Hastalık, kaza, ekonomik kayıp gibi olumsuz bir olay yaşadınız mı? Cevabınız “Evet” ise ne yaşadığınızı belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

12- Ailenizin ekonomik durumunu değerlendirin.

- a) Düşük
- b) Orta
- c) Yüksek

13- Arkadaşlarınız tarafından fiziksel ve/veya psikolojik şiddete (akran zorbalığına) maruz kalıyor musunuz? Cevabınız “Evet” ise maruz kaldığınız şiddeti belirtiniz.

- a) Evet (.....)
- b) Hayır

EK-2.Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)**AİLEDE ÇOCUKLARDA VE ERGENLERDE ALGILANAN MANEVİ DOYUM ÖLÇEĞİ (AÇAMDÖ)**

Madde No	Madde	Hiç katılmıyorum	Nadiren katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Çoğunlukla katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1	Annemin en yakınımıdaki kişi olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5
2	Annem ile yaşadığımız sorunlarda, sorunun çözümü noktasında onun adil olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
3	İhtiyaç duyduğumda annemin desteğini her zaman yanımda hissederim.	1	2	3	4	5
4	Annem kendisiyle yaşadığımız sorunlarda sabırla çözüm üretir.	1	2	3	4	5
5	Yaşamış olduğum zorlukları aşmamda annemin desteğini her zaman yanımda hissederim.	1	2	3	4	5
6	Annemin benimle dayanışma içinde olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5
7	Annem yaptığım katkılardan dolayı bana teşekkür eder.	1	2	3	4	5
8	Annemin bana değer verdiğini hissederim.	1	2	3	4	5
9	Annem hatalarım karşısında affedicidir.	1	2	3	4	5
10	Babam kendisiyle yaşadığımız sorunlarda sabırla çözüm üretir.	1	2	3	4	5
11	Yaşamış olduğum zorlukları aşmamda babamın desteğini her zaman yanımda hissederim.	1	2	3	4	5
12	Babam ile yaşadığımız sorunlarda, sorunun çözümü noktasında onun adil olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
13	Babam yaptığım katkılardan dolayı bana teşekkür eder.	1	2	3	4	5
14	İhtiyaç duyduğumda babamın desteğini her zaman yanımda hissederim.	1	2	3	4	5
15	Babamın bana değer verdiğini hissederim.	1	2	3	4	5
16	Aile bireyleriyle aramızda güçlü bir bağ vardır.	1	2	3	4	5
17	Aile bireylerinin en yakınımıdaki kişi olduğunu hissederim.	1	2	3	4	5
18	Aile üyelerinin bana değer verdiğini hissederim.	1	2	3	4	5
19	İhtiyaç duyduğumda aile bireylerinin desteğini her zaman yanımda hissederim.	1	2	3	4	5
20	Ailenin tüm üyeleri beni sever.	1	2	3	4	5
21	Annemin manevi değerlerime saygı duyduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
22	Babamın manevi değerlerime saygı duyduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
23	Aile bireylerinin manevi değerlerime saygı duyduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
24	Annemin kendi ihtiyaçlarını benim ihtiyaçlarımdan daha önde tuttuğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5

EK-2 (Devam). Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)

25	Babamın kendi ihtiyaçlarını benim ihtiyaçlarımdan daha önde tuttuğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
26	Aile bireylerinin her birinin kendi ihtiyaçlarını benim ihtiyaçlarımdan önde tuttuğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
27	Ailemizde maddi gereksinimlerimizin dikkate alınmadığını hissederim.	1	2	3	4	5
28	Annem ailemizle ilgili sorumluluklarını yerine getirir.	1	2	3	4	5
29	Babam ailemizle ilgili sorumluluklarını yerine getirir.	1	2	3	4	5
30	Babamın varlığı bana güven verir.	1	2	3	4	5
31	Babam hayata karamsar bakar.	1	2	3	4	5
32	Annem hayata karamsar bakar.	1	2	3	4	5
33	Tüm aile bireyleri hayata karamsar bakar.	1	2	3	4	5
34	Ailemde kendimi yalnız hissederim.	1	2	3	4	5
35	Annem yaşadığımız zorlukların geçici olduğuna inanır.	1	2	3	4	5
36	Babam yaşadığımız zorlukların geçici olduğuna inanır.	1	2	3	4	5
37	Tüm aile bireyleri yaşadığımız zorlukların geçici olduğuna inanır.	1	2	3	4	5

EK-3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)

Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 149-158.

	Beni hiç tanımlamıyor	Çok az tanımlıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Beni tamamen tanımlıyor
1. Hayatımda saygı duyabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
2. Çevremdeki insanlar ile işbirliği içerisindeyimdir.	1	2	3	4	5
3. Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
4. Farklı sosyal ortamlarda nasıl davranacağımı bilirim (örneğin, okul, cami veya diğer sosyal ortamlar).	1	2	3	4	5
5. Anne-babam beni yakından takip eder, nerede olduğumu ve çoğu zaman ne yaptığımı bilir.	1	2	3	4	5
6. Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (örneğin, arkadaşlarımla kim olduğumu, nelerden hoşlandığımı) .	1	2	3	4	5
7. Acıkırsam, evde yemek için yeteri kadar yiyecek bulabilirim.	1	2	3	4	5
8. Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
9. Dini inançlar benim için bir güç kaynağıdır.	1	2	3	4	5
10. Sahip olduğum etnik yapıdan gurur duyuyorum (örneğin ailemin gelmiş oldukları yerden veya ailemin geçmişi hakkında birçok şeyi bilmekten gurur duyuyorum)	1	2	3	4	5
11. İnsanlar, onlar ile birlikte olmaktan mutlu olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
12. Nasıl hissettiğimi konusunda anne-babamla konuşurum (örneğin üzgün veya endişeli olduğumda).	1	2	3	4	5
13. Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim.	1	2	3	4	5
14. Arkadaşlarım tarafından desteklendiğimi düşünüyorum/hissediyorum.	1	2	3	4	5
15. Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
16. Kendimi okuluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
17. Ailem zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
18. Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
19. Yaşadığım toplumda bana adil bir şekilde davranılır.	1	2	3	4	5
20. Çevremde büyüdüğümü ve sorumluluk alabileceğimi diğer insanlara gösterebileceğim fırsatlara sahibim.	1	2	3	4	5
21. Güçlü yönlerimin farkındayım.	1	2	3	4	5
22. Dini aktivitelere katılırım (camiye gitmek gibi).	1	2	3	4	5
23. Yaşadığım toplumda hizmet etmenin önemli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

EK-3 (Devam). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)

24.	Ailemle olduğumda kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5
25.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi)	1	2	3	4	5
26.	Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.	1	2	3	4	5
27.	Yaşadığım toplumun kültürünü ve geleneklerini seviyorum.	1	2	3	4	5
28.	Bu ülkenin vatandaşı olduğum için gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5

EK-4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) Kullanım İzni

Ynt: Ölçek İzni

5 Nis

Merhaba hocam,
Ben, Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din
Psikolojisi Alanı tezli yüksek lisans öğrencisi Şule
SADAL. Geliştirip uyarladığınız "Çocuk ve Genç
Psikolojik Sağlık Ölçeği"ni Etik Kurul'a sunmak
ve Etik Kurul onayı sonrasında çalışmamda
kullanmak isterim. İzin konusunda gereğini
bilgilerinize arz ederim.

13 Nis

Merhaba
Ölçeğe kişisel web adresimden erişebilir ve
kullanabilirsiniz.
Selamla

Gökmen Arslan | Associate Professor
Diplomate and Certified | Academy of Cognitive
and Behavioral Therapies

← ∨ Yanıtla

EK-5. Etik Kurul Onayı

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

Sayı : 2024-163

06/05/2024

Konu: Başvuru Değerlendirme Sonucu

Sayın Prof. Dr. Muammer CENGİL

Etik Kurulumuza yapmış olduğunuz başvurunuzla ilgili kurul kararımız ve ilgili bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Mehmet KUTLU
Başkan

Başvuru Numarası	2024-0225
Sorumlu Araştırmacı	Prof. Dr. Muammer CENGİL
Araştırma Başlığı	Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum ile Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki
Toplantı Tarihi	30.04.2024
Karar Numarası	2024-11

- Araştırma başvurunuz etik açıdan uygun bulunmuştur.
- Araştırmaya Kurum İzni/İzinleri alındıktan sonra başlanması uygun bulunmuştur.
- Başvurunun, ekte belirtilen düzeltmelerin yapılması halinde tekrar değerlendirilmesine karar verilmiştir.*
- Araştırma projesi etik açıdan uygun olmadığından başvurunun reddine karar verilmiştir.

EK-6.Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni

T.C.
ÇORUM BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü

Sayı : [Redacted]
Konu : Anket

08.07.2024

Sayın Şule SADAL

İlgi : 26.06.2024 tarihli ve 16763 sayılı dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçenize istinaden, belirtmiş olduğunuz yüksek lisans tez çalışması ile ilgili araştırmalarınızı müdürlüğümüze bağlı Gençlik Merkezlerimizde, merkezlerimizdeki ilgili kurallar ve yasal sorumluluklar çerçevesinde yapmanızda bir sakınca yoktur.

Bilgilerinize rica ederim.

[Redacted]
Mustafa YAŞAR
Kadın ve Aile Hizm. Müdür V.

Adres:
Telefon No: Faks No:
e-Posta: İnternet Adresi:
Kep Adresi: corumbelediyesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: İsa İPEK
Büro Personeli
Telefon No: -

1/1

EK-7. Ölçü Kurs Merkezi Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni

T.C.
ÖLÇÜ KURS MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
ÇORUM

06.08.2024

Sayın Şule SADAL

Dilekçenize istinaden, belirtmiş olduğunuz yüksek lisans tez çalışması ile ilgili araştırmalarınızı Ölçü Kurs Merkezimizde, merkezimizdeki ilgili kurallar ve yasal sorumluluklar çerçevesinde yapmanızda bir sakınca yoktur.

Bilgilerinize rica ederim.

Yusuf ÇAKKAL
Ölçü Kurs Merkezi Müdürü

EK-8. Pınar Çözüm Kurs Merkezi Müdürlüğü Kişisel Bilgi Formu ve Ölçekleri Uygulama İzni

T.C.

PINAR ÇÖZÜM KURS MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ

ÇORUM

09.08.2024

Sayın Şule SADAL

Dilekçenize istinaden, belirtmiş olduğunuz yüksek lisans tez çalışması ile ilgili araştırmalarınızı Pınar Çözüm Kurs Merkezimizde, merkezimizdeki ilgili kurallar ve yasal sorumluluklar çerçevesinde yapmanızda bir sakınca yoktur.

Bilgilerinize rica ederim.

Ahmet TIĞLI

Pınar Çözüm Kurs Merkezi Müdürü

EK-9.Çorum Belediye Başkanlığı Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'ne Bağlı Gençlik Merkezleri

1. Akkent Gençlik Merkezi
2. Bahçelievler Gençlik Merkezi
3. Buhara Gençlik Merkezi
4. İkbâl Gençlik Merkezi
5. Melikgazi Gençlik Merkezi
6. Mimar Sinan Gençlik Merkezi
7. Necip Fazıl Kısakürek Gençlik Merkezi
8. Şehit Öğretmen Şenay Aybüke Yalçın Gençlik Merkezi

EK-10. Bilgilendirilmiş Veli/Vasi Olur Formu

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ VELİ/VASİ OLUR FORMU

LÜTFEN DİKKATLİCE OKUYUNUZ!

Velisi/vasisi bulunduğunuz bilimsel araştırma amaçlı ve detayları aşağıda yer alan bir çalışmaya katılmak üzere davet edilmiştir. Bu çalışmaya katılmasına izin vermeden önce çalışmanın ne amaçla yapılmak istendiğini tam olarak anlamanız ve kararınızı, araştırma hakkında tam olarak bilgilendirildikten sonra özgürce vermeniz önemlidir. Bu bilgilendirme formu söz konusu araştırmayı ayrıntılı olarak tanıtmak amacıyla size özel olarak hazırlanmıştır. Lütfen bu formu dikkatlice okuyunuz. Araştırma ile ilgili olarak bu formda belirtildiği halde anlayamadığınız ya da belirtilmediğini fark ettiğiniz noktalar olursa araştırmacıya sorunuz ve sorularınıza açık yanıtlar isteyiniz. Bu araştırmaya katılma onay verip vermemekte serbestsiniz. Çalışmaya katılım **gönüllülük** esasına dayalıdır. Araştırma hakkında tam olarak bilgilendirildikten sonra, kararınızı özgürce verebilmeniz ve düşünmeniz için formu imzalamadan önce araştırmacı size zaman tanıyacaktır. Araştırmaya katılımı onayladığınız takdirde formu imzalayınız.

1. ARAŞTIRMANIN ADI

Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum ile Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişki

2. KATILIMCI SAYISI

Bu araştırmada yer alması öngörülen toplam katılımcı sayısı 780'dir.

3. ARAŞTIRMAYA KATILIM SÜRESİ

Bu araştırmaya katılım için öngörülen süre 15-20 dakikadır.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; çocuklarda ve ergenlerde algılanan manevi doyum ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmaktır. Manevi doyum ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin tespit edilmesiyle farkındalık sahibi, daha güçlü ve dayanıklı çocukların, ergenlerin yetişmesi, yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

5. ARAŞTIRMAYA KATILMA ve ÇIKARILMA KOŞULLARI

Bu araştırmaya dahil edilebilmek için sahip olunması gereken koşullar şu şekildedir; Çorum il merkezinde ikamet etmek, 11-16 yaş aralığında olmak.

Bu araştırmadan çıkarılma koşulları ise şu şekildedir; Çorum il merkezinde ikamet etmiyor olmak; 11 yaşından küçük, 16 yaşından büyük olmak.

Araştırma dışı bırakılmanız durumunda da, o ana kadar elde edilmiş olan veriler bilimsel amaçla kullanılabilir.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada uygulanacak veya yapılması istenecek olan işlemler şu şekildedir;

Dikkat: Araştırma esnasında bu formun her bir sayfası hem araştırmacı hem de katılımcı tarafından imzalanacaktır ve bir kopyası katılımcıya verilecektir.

EK-10 (Devam). Bilgilendirilmiş Veli/Vasi Olur Formu

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ VELİ/VASİ OLUR FORMU

Sizden doldurmanız istenen form üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik özelliklere ilişkin 13 soru; ikinci bölümde 37 maddeden oluşan “Ailede Çocuklarda ve Ergenlerde Algılanan Manevi Doyum Ölçeği (AÇAMDÖ)”;

üçüncü bölümde de 28 maddeden oluşan “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)” yer almaktadır. Kimlik bilgilerinize yönelik herhangi bir bilgi istenmeyecektir. Anketteki soruları içtenlikle cevaplayabilirsiniz.

7. KATILIMCININ SORUMLULUKLARI

Katılım sağlayacağınız anket bilimsel bir çalışma için kullanılacaktır. Bu sebeple anketin dikkatli bir şekilde okunması ve gerçeğe uygun bir şekilde içtenlikle cevaplandırılması önemlidir. Katılımcıların ankete yeterli zaman ayırmaları ve anketi eksiksiz tamamlamaları dışında herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

8. OLASI RİSKLER

Katılımcı araştırma süresince herhangi bir riskle karşılaşmayacaktır.

9. ARAŞTIRMAYA KATILIMIN OLASI YARARLARI

İnsanlar zaman zaman zorluklarla ve sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar. Karşılaşılan bu zorluk ve sıkıntıların üstesinden gelmede ailede manevi doyum ve psikolojik sağlamlığın olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir. Araştırma bu olumlu etkileri ortaya koyacaktır. Araştırmaya katılarak bu çalışmanın bir parçası olacaksınız. Böylelikle bilimsel bir çalışmaya katkı sağlayacaksınız.

10. GİDERLERİN KARŞILANMASI ve ÖDEMELER

Bu araştırmaya katılım için veya araştırmadan kaynaklanabilecek giderler için sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir. Bu araştırmaya katılım sağlanması halinde, araştırma ile ilgili çıkabilecek zorunlu masraflar tarafımızdan karşılanacaktır. Bunun dışında size veya yasal temsilcilerinize herhangi bir maddi katkı sağlanmayacaktır.

11. BİLGİLERİN GİZLİLİĞİ

Araştırma süresince elde edilen bilgiler size özel bir kod numarası ile kaydedilecektir. Her türlü kişisel bilgi gizli tutulacaktır. Araştırmanın sonuçları yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileri verilmeyecektir. Ancak, gerektiğinde araştırmanın izleyicileri, etik kurullar ve resmi makamlar bilgilerinize ulaşabilecektir. Siz de istediğinizde bu bilgilere ulaşabileceksiniz.

12. ARAŞTIRMAYI DESTEKLEYEN KURUM veya KURULUŞ

Araştırmayı destekleyen kurum/kuruluş bulunmamaktadır.

13. ARAŞTIRMAYA KATILMAYI REDDETME veya AYRILMA DURUMU

Bu araştırmaya katılma izin vermek tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer alınmasına onay verebilir, katılımı onaylamayabilir ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılma kararı verebilirsiniz. Araştırmadan çekilmeyi tercih etmeniz ya da araştırmacı tarafından

Dikkat: Araştırma esnasında bu formun her bir sayfası hem araştırmacı hem de katılımcı tarafından imzalanacaktır ve bir kopyası katılımcıya verilecektir.

EK-10 (Devam). Bilgilendirilmiş Veli/Vasi Olur Formu

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ VELİ/VASİ OLUR FORMU

araştırma dışında bırakılmamız durumunda da, o ana kadar elde edilmiş olan veriler bilimsel amaçla kullanılabilir.

14. ARAŞTIRMAYA KATILMA ONAYI

Velisi/vasisi bulunduğum yukarıda detayları yazılı olan araştırmada yer almak için araştırmacı Sayın Muammer CENGİL ve Şule SADAL tarafından "katılımcı" (denek) olarak davet edilmiştir. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir sebep göstermeden araştırmadan çekilme hakkına sahip olduğumu biliyorum (Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için olası bir çekilme durumunda bunu önceden bildirmemin uygun olacağını bilincindeyim). Araştırmaya katılım konusunda karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Araştırma sonuçlarının eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanımı sırasında kişisel bilgilerin özenle korunacağı konusunda bana gerekli güvence verildi. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Araştırmacılar tarafından da herhangi bir ödeme yapılmayacaktır. Bu koşullar altında, velisi/vasisi bulunduğum ve aşağıda ismi yazılı kişinin bilgilerinin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum. Bu formu imzalamakla yasaların bana sağladığı hakları kaybetmeyeceğimi biliyorum.

Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası bana verildi.

GÖNÜLLÜ		İMZASI
ADI SOYADI		
TELEFON		

VELİ/VASİ		İMZASI
ADI SOYADI		
ADRES		
TELEFON		
TARİH		

ARAŞTIRMACI		İMZASI
ADI SOYADI	Muammer CENGİL	
GÖREVİ	Öğretim Üyesi	

Dikkat: Araştırma esnasında bu formun her bir sayfası hem araştırmacı hem de katılımcı tarafından imzalanacaktır ve bir kopyası katılımcıya verilecektir.

EK-10 (Devam). Bilgilendirilmiş Veli/Vasi Olur Formu

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ VELİ/VASİ OLUR FORMU

ADRES	Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kuzey Kampüsü, Çevre yolu Bulvarı, ÇORUM	
TELEFON		
TARİH		

Diğer Araştırmacılar
Şule SADAL
15.04.2024

Sorumlu Araştırmacı
Prof. Dr. Muammer CENGİL
15.04.2024

Dikkat: Araştırma esnasında bu formun her bir sayfası hem araştırmacı hem de katılımcı tarafından imzalanacaktır ve bir kopyası katılımcıya verilecektir.

